

Mazowsze

ANALIZY I STUDIA

8

Aktywność obywatelska mieszkańców województwa mazowieckiego

(na podstawie wyborów samorządowych w 2006 r.)

Aktywność obywatelska mieszkańców województwa mazowieckiego

(na podstawie wyborów samorządowych w 2006 r.)

Opracowanie/Wydawca
Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego
ul. Lubelska 13
03-802 Warszawa
tel/ fax (022) 741 34 50
tel/ fax (022) 618 90 96
e-mail: mbp@mbp.mazovia.pl

Dyrektor Biura
prof. dr hab. Zbigniew Strzelecki

Zastępcy dyrektora
mgr Bartłomiej Kolipiński
mgr inż. arch. Tomasz Sławiński

Wykonano przez Zespół Studiów i Analiz
pod kierunkiem dr Dariusza Piotrowskiego

przez zespół w składzie:

dr Dariusz Piotrowski
mgr Marta Bondel
mgr Krzysztof Kacperski
mgr Marta Krasowska
mgr Konrad Szylar

Opracowanie graficzne:

mgr Marta Krasowska
inż. Krzysztof Pawlak

Tłumaczenie:

mgr Konrad Szylar

Redakcja językowa:

Zespół Studiów i Analiz

Reakcja techniczna, skład i łamanie

Tomasz Cybulski
Anna Zielińska

Analizy i Studia

Zeszyt 8/2006

**„Aktywność obywatelska
mieszkańców województwa mazowieckiego
(na podstawie wyborów samorządowych w 2006 r.)”**

ISSN 1892-6322

Spis treści:

WSTĘP	5
1. USTROJOWA POZYCJA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO	7
2. RAMY PRAWNE	8
3. WYBORY SAMORZĄDOWE 2006	11
4. KOMITETY WYBORCZE	12
5. FREKWENCJA	14
6. CZYNNNE I BIERNE PRAWO WYBORCZE	18
7. WYBORY DO SEJMIKU WOJEWÓDZKIEGO	24
8. WYBORY DO RAD POWIATÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO	28
9. WYBORY DO RAD GMINNYCH WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO	31
10. WYBORY DO RAD MIAST NA PRAWACH POWIATU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO	42
11. WYBORY NA WÓJTÓW, BURMISTRZÓW I PREZYDENTÓW	44
Podsumowanie	49
Słowniczek skrótów	52
Spis map	53
Spis wykresów	54
Spis tabel	54
Abstract	55

WSTĘP

W dniach 12 i 26 listopada 2006 r. odbyły się trzecie już wybory do organów trójszczeblowego samorządu terytorialnego, po reformie administracyjnej państwa z 1998 r. oraz drugie bezpośrednie wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów po wprowadzeniu takiego trybu ich powoływania w 2002 r. Wybory na tym szczeblu władzy publicznej, będącej najbliższej obywateli, powinny mobilizować szerokie rzesze wyborców, którzy oddając swój głos będą decydowali, kto będzie zarządzał ich miastem, gminą, powiatem, czy województwem. Tym niemniej, oprócz czynnego udziału w głosowaniu, społeczne zaangażowanie pewnej części ludności powinno również kierować się w stronę udziału biernego – kandydowania do poszczególnych organów jednostek samorządu terytorialnego. Dzięki temu mogą oni w pełni realizować ideę samorządności i współdecydować o losach swojej jednostki terytorialnej.

W niniejszym opracowaniu, będącym 8. zeszytem z serii „Mazowsze. Studia i Analizy”, przedstawiono aktywność obywatelską oraz preferencje wyborcze mieszkańców Mazowsza w tegorocznych wyborach samorządowych. Posłużono się w tym celu wskaźnikiem dotyczącym wykorzystania czynnego i biernego prawa wyborczego oraz udziału lokalnych komitetów wyborczych w strukturze mandatów do rad poszczególnych stopni jednostek samorządowych.

1. USTROJOWA POZYCJA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Zgodnie z Artykułem 3 Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego¹, koncepcja samorządu terytorialnego określona jest jako prawo i zdolność społeczności lokalnych, w granicach określonych prawem, do kierowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych na ich własną odpowiedzialność i w interesie ich mieszkańców. Prawo to jest realizowane przez rady lub zgromadzenia, w których skład wchodzi członkowie wybierani w wyborach wolnych, tajnych, równych, bezpośrednich i powszechnych i które mogą dysponować organami wykonawczymi im podlegającymi. Przepis ten nie wyklucza możliwości odwołania się do zgromadzeń obywateli, referendum lub każdej innej formy bezpośredniego uczestnictwa obywateli, jeśli ustawa dopuszcza takie rozwiązanie.

Podobnie traktuje o samorządzie terytorialnym Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Według artykułu 16 Konstytucji RP ogół mieszkańców jednostek zasadniczego podziału terytorialnego stanowi z mocy prawa wspólnotę samorządową. Samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej.

Artykuł 169 Konstytucji stanowi, iż jednostki samorządu terytorialnego wykonują swoje zadania za pośrednictwem organów stanowiących i wykonawczych. Wybory do organów stanowiących są powszechne, równe, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym.

Korzystanie zarówno z czynnego, jak i biernego prawa wyborczego jest przywilejem obywateli, a powinno być także ich obowiązkiem. Udział w wyborach, zwłaszcza samorządowych daje możliwość realnego wpływu obywateli na władzę, na prowadzoną politykę. Wybory umożliwiają okazanie aprobaty bądź dezaprobaty, poddają swoistej ocenie dotychczasową działalność reprezentantów społeczeństwa zasiadających w organach władzy. Akt wyborczy (bierny i czynny) jest przejawem udziału obywateli w życiu publicznym (uczestnictwo obywatelskie).

¹ Sporządzona w Strasburgu dnia 15 października 1985 r. w ramach prac Rady Europy, obecnie podpisana jest już przez większość państw europejskich (z wyjątkiem m.in. Francji i Serbii) i stanowi zobowiązanie sygnatariuszy do przyjęcia w swoich konstytucjach zasady samorządności terytorialnej oraz zagwarantowania władzom samorządowym niezależności politycznej, administracyjnej i finansowej. Ratyfikowana przez Polskę 26 kwietnia 1993 r. (Dz.U. 1994 r. Nr 124 poz. 607)

2. RAMY PRAWNE

Najwyższej rangi podstawę normatywną organizacji wyborów do organów samorządu terytorialnego w Polsce stanowi przepis art. 169 Konstytucji RP. Określa on jednak tylko podstawowe zasady wyborów (i tylko organów stanowiących – rad gmin i powiatów oraz sejmików wojewódzkich), jako: powszechne, równe, bezpośrednie i odbywające się w głosowaniu tajnym. Co do zasad i trybu zgłaszania kandydatów i przeprowadzania wyborów oraz warunków ważności wyborów, jak również sposobu powoływania i odwoływania organów wykonawczych Konstytucja odsyła do ustaw. Do najważniejszych aktów tej kategorii zaliczyć należy:

- ustawę z dnia 16 lipca 1998 r. Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (t.j. Dz. U. 2003 r. Nr 159 poz. 1547, z późn. zm.).
- ustawę z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz.U.2002 r. Nr 113 poz. 984, z późn. zm.).
- ustawę z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. 2002 r. Nr 41 poz. 361) – w zakresie wyborów do rad dzielnic m. st. Warszawy – ustawa ta jednak reguluje tylko kwestie szczegółowe, zawierając liczne odesłania do ordynacji wyborczej w zakresie wyborów do rad gmin.

Czynne prawo wyborcze (prawo wybierania) przysługuje w naszym kraju wszystkim obywatelom polskim, którzy ukończyli 18 lat (najpóźniej w dniu głosowania), a którym prawo to nie zostało odebrane prawomocnym orzeczeniem sądowym (pozbawienie praw publicznych lub pozbawienie praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu) i nie są ubezwłasnowolnieni. Prawo to przysługuje także pełnoletnim obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej w wyborach do rad gmin (pod dodatkowym warunkiem stałego zamieszkiwania na obszarze gminy) – o ile nie zostali pozbawieni praw wyborczych w kraju pochodzenia.

Bierne prawo wyborcze (prawo wybieralności) przysługuje wszystkim osobom z prawem wybierania, jednak w zależności od urzędu, o jaki ubiegają się kandydaci, zróżnicowany jest cenzus wiekowy:

- do rad gmin, rad powiatów i sejmików wojewódzkich – 18 lat;
- na urząd wójta, burmistrza i prezydenta miasta – 25 lat.

W celu zgłoszenia kandydatów do rad (w tym również sejmiku województwa), konieczne jest zarejestrowanie komitetu wyborczego (KW), który może być tworzony przez²:

1. partie polityczne i koalicje partii politycznych (KKW);
2. stowarzyszenia i organizacje społeczne;
3. wyborców (KWW).

W ostatnim przypadku komitet może być utworzony, przez co najmniej 5 obywateli mających prawo wybierania. Aby uzyskać prawo zgłaszania kandydatów w danych wyborach komitet musi być zgłoszony właściwemu terytorialnie (ze względu na siedzibę KW) komisarzowi wyborczemu, wraz z listą 20 podpisów wyborców popierających utworzenie komitetu najpóźniej na 50 dni przed ogłoszoną datą wyborów (w przypadku zamiaru zgłoszenia kandydatów na radnych w więcej niż 1 województwie konieczne jest przedłożenie listy minimum 1000 podpisów, a zawiadomienie o utworzeniu należy złożyć bezpośrednio do Państwowej Komisji Wyborczej). Każdy KW ma też obowiązek powołania pełnomocnika wyborczego i finansowego, do dokonywania czynności w imieniu i na rzecz komitetu (w przypadku KW partii i organizacji, ich funkcje pełnią organy upoważnione do reprezentowania ich na zewnątrz). Wyjątki od powyższych zasad dotyczą KWW powołanych w celu zgłoszenia kandydatów tylko do rady jednej gminy do 20 tys. mieszkańców i polegają na zwolnieniu

² Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęte zostało określenie „lokalne komitety wyborcze”, które obejmuje zarówno komitety wyborcze stowarzyszeń oraz organizacji społecznych, jak i komitety wyborcze wyborców.

z obowiązku zebrania podpisów i powołania pełnomocników. Zgłoszona lista kandydatów przedkładana jest odrębnie dla każdego okręgu wyborczego (do właściwego komisarza wyborczego) i powinna być poparta podpisami odpowiednio:

- do rady gminy – co najmniej 25 wyborców (gminy do 20 tys. mieszkańców) lub co najmniej 150 wyborców (powyżej 20 tys. mieszkańców);
- do rady powiatu – co najmniej 200 wyborców;
- do sejmiku wojewódzkiego – nie mniej niż 300 wyborców.

Listy kandydatów do rad otrzymują w drodze losowania (dokonanego przez Państwową Komisję Wyborczą, komisarzy wyborczych lub gminne komisje wyborcze) swoje numery, przy czym:

1. jeżeli komitet wyborczy zarejestrował listy kandydatów w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich sejmików województw, listy kandydatów tego komitetu, zarejestrowane w wyborach wszystkich rad, otrzymują jednolity numer;
2. jeżeli komitet wyborczy niespełniający warunku określonego w ust. 1 zarejestrował listę kandydatów w co najmniej jednym okręgu w wyborach do sejmiku województwa i zarejestrował listy kandydatów w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich rad powiatów i rad miast na prawach powiatów na obszarze tego województwa, listy kandydatów tego komitetu, zarejestrowane w wyborach do rad powiatów i rad gmin na obszarze tego województwa, otrzymują jednolity numer, taki sam jak listy kandydatów tego komitetu zarejestrowane w wyborach do sejmiku tego województwa;
3. jeżeli komitet wyborczy niespełniający żadnego z warunków określonych w ust. 1 i 2 zarejestrował listę kandydatów w co najmniej jednym okręgu w wyborach do rady powiatu i zarejestrował listy kandydatów w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich rad gmin na obszarze tego powiatu, listy kandydatów tego komitetu, zarejestrowane w wyborach do rad gmin na obszarze tego powiatu otrzymują jednolity numer, taki sam jak listy kandydatów tego komitetu zarejestrowane w wyborach do rady tego powiatu.

Kandydatów na wójta, burmistrza, prezydenta miasta może zgłosić KW, który zarejestrował listy kandydatów do rady w co najmniej połowie okręgów danej gminy. Ponadto, na mocy nowelizacji ordynacji wyborczej dokonanej ustawą z dnia z dnia 6 września 2006 r. (Dz. U. 2006 r. Nr 159 poz.1127), możliwe jest zawieranie przez dwa lub więcej komitetów wyborczych umów o utworzeniu jednej grupy list kandydatów w danej jednostce samorządu terytorialnego w celu wspólnego udziału w podziale mandatów między listy kandydatów (tzw. „blokowanie list”).

W celu przeprowadzenia wyborów wprowadza się również specjalny podział administracyjny – na okręgi wyborcze, których regulacja uzależniona jest od szczebla wyborów:

1. W wyborach do rad gmin – podział na okręgi jest stały³, ustalony uchwałą rady gminy na wniosek wójta, z uwzględnieniem tzw. jednolitej normy przedstawicielstwa⁴. W gminach wiejskich okręgami są sołectwa (mogą być łączone/dzielone w ramach zachowania powyższych zasad), a w miastach uwzględnia się istniejące jednostki pomocnicze (dzielnice, osiedla). W okręgu wybiera się: od 1 do 5 radnych (w gminie liczącej do 20 tys. mieszkańców) lub 5 do 8 (ponad 20 tys. mieszkańców).
2. W wyborach do rad powiatów – stały podział na okręgi (którymi w tym przypadku są gminy – ewentualnie łączone/dzielone) ustala uchwała rady powiatu na wniosek sta-

³ Zmiany granic okręgów wyborczych mogą być dokonywane najpóźniej na 3 miesiące przed upływem kadencji, jeżeli konieczność taka wynika ze zmiany w podziale terytorialnym państwa, zmiany granic sołectw, zmiany liczby mieszkańców danej gminy, zmiany liczby radnych w radzie gminy lub zmiany liczby radnych wybieranych w okręgach wyborczych.

⁴ Obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców gminy przez liczbę radnych wybieranych do danej rady, z zasad szczegółowych określonych w ordynacji wyborczej.

rosty, z uwzględnieniem jednolitej normy przedstawicielstwa⁵ i zasad szczegółowych. W jednym okręgu wybiera się do 3 do 10 radnych.

3. W wyborach do sejmiku województwa okręgiem jest co do zasady powiat, a szczegółowy podział ustala sejmik województwa, uchwałą podjętą na wniosek marszałka, z uwzględnieniem jednolitej normy przedstawicielstwa⁶ i liczby radnych wybieranych w 1 okręgu, która musi zawierać się w przedziale od 5 do 15, przy czym w żadnym z powiatów stanowiących jeden okręg wyborczy nie mogą być wybierani radni w liczbie równej lub większej niż $\frac{3}{5}$ ogólnej liczby danej rady.

Głosowanie do rad i na urząd wójta/burmistrza/prezydenta organizowane jest w ramach stałych i odrębnych oraz tymczasowych obwodach głosowania. Te pierwsze tworzone są przez radę gminy w drodze uchwały, najpóźniej w 35 dniu przed dniem wyborów i muszą uwzględniać zarówno wymogi stawiane przez ordynację wyborczą (dot. liczby mieszkańców – od 500 do 3000 – w danym obwodzie, czy ich dostępności dla osób niepełnosprawnych), jak i lokalne warunki geograficzne. Obwody drugiej z wspomnianych kategorii mogą być tworzone przez Radę na wniosek wójta w szpitalu, zakładzie pomocy społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym, jeżeli w dniu wyborów będzie w nim przebywać co najmniej 15 wyborców objętych rejestrem wyborców w danej gminie.

⁵ Obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców powiatu przez liczbę radnych wybieranych do danej rady.

⁶ Obliczonej analogicznie jak dla powiatów.

3. WYBORY SAMORZĄDOWE 2006

Dnia 12 listopada 2006 roku⁷ odbyły się kolejne wybory samorządowe będące okazją do weryfikacji zaufania okazywanego samorządowcom z jednej strony, a z drugiej określenia aktywności obywatelskiej społeczeństwa. Wybierani byli wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast oraz radni szczebla gminnego i powiatowego, a także przedstawiciele do sejmików wojewódzkich.

Na terenie całej Polski, na wszystkich szczeblach samorządu, do zdobycia było 46 790 mandatów do rad. Na obsadzenie w drodze wyborów bezpośrednich, które odbyły się na tym szczeblu po raz drugi, oczekiwało 1590 urzędów wójtów, 781 burmistrzów oraz 101 prezydentów miast.

Województwo mazowieckie zamieszkiwane jest przez 5 045 860 osób⁸. Uprawnionych do głosowania zarejestrowanych było 4 071 790, czyli 80% mieszkańców.

Na Mazowszu w 369 radach do obsadzenia było 6096 mandatów radnych, a do sejmiku województwa mazowieckiego – 51 mandatów. Ponadto na kandydatów czekało 229 urzędów wójtów, 75 burmistrzów i 10 prezydentów miast (patrz tabela 1 i 2).

Tabela 1. Rady gminy i powiatu – podstawowe informacje

Wyszczególnienie	Liczba				
	Rad	Radnych	Okręgów	Wyborców	Mieszkańców
powiaty	37	735	160	2 345 958	2 986 214
miasta na prawach powiatu	5	159	26	1 725 832	2 059 646
gminy ogółem – bez miast na prawach powiatów	309	4 795	3 279	2 345 983	2 986 214
w tym:					
gminy powyżej 20 000 mieszkańców	26	550	90	679 802	844 719
gminy do 20 000 mieszkańców	283	4 245	3 189	1 666 181	2 141 495

Źródło: PKW

Tabela 2. Urzędy wójtów, burmistrzów, prezydentów miast w województwie mazowieckim

Wyszczególnienie	Liczba		
	Wójtów	Burmistrzów	Prezydentów
województwo mazowieckie – ogółem	229	75	10
miasta na prawach powiatu	—	—	5
gminy ogółem – bez miast na prawach powiatów	229	75	5
w tym:			
gminy powyżej 20 000 mieszkańców	—	21	5
gminy do 20 000 mieszkańców	229	54	—

Źródło: PKW

⁷ W przypadku 88 gmin i miast, wybór wójtów, burmistrzów i prezydentów dokonany został w II turze, która odbyła się 26 listopada 2006r.

⁸ Według PKW.

4. KOMITETY WYBORCZE

Komitetów wyborczych, które zarejestrowały listy w wyborach do Sejmiku Województwa Mazowieckiego było 18. Szczegółowy ich wykaz zawiera tabela 4.

W wyborach do rad powiatowych województwa mazowieckiego zarejestrowano ogółem 293 komitety wyborcze. W wyborach do rad gmin z terenu Mazowsza zarejestrowanych zostało ogółem 2532 komitety wyborcze (tabela 3).

Tabela 3. Komitety wyborcze zarejestrowane przez Komisarzy Wyborczych w województwie mazowieckim

Nazwa	Komitetów wyborczych organizacji	Komitetów wyborczych wyborców		Suma
		Ogółem	W gminach do 20 tys. mieszkańców	
Komisarz Wyborczy w Siedlcach	4	237	211	241
Komisarz Wyborczy w Ciechanowie	6	241	220	247
Komisarz Wyborczy w Płocku	7	214	192	221
Komisarz Wyborczy w Radomiu	9	303	246	312
Komisarz Wyborczy w Warszawie	33	399	297	432
Komisarz Wyborczy w Ostrołęce	3	257	230	260

Źródło: PKW

Wśród zarejestrowanych komitetów wyborczych przeważającą liczbę stanowią komitety wyborcze wyborców. Było ich ogółem 1651 (większość w gminach do 20 tys. mieszkańców), przy 62 komitetach wyborczych organizacji. Jest to zrozumiałe ze względu na lokalną skalę, zarówno wyborów samorządowych, jak i późniejszy lokalny zakres działalności wybranych przedstawicieli do władz samorządowych. Tabela 4 zawiera natomiast porównanie liczby zarejestrowanych komitetów wyborczych według „podregionów”⁹. Występuje jedynie słaba zależność liczby zarejestrowanych komitetów wyborczych od liczby mieszkańców danej części województwa, co może wskazywać na zróżnicowanie aktywności obywateli (ze względu na znaczną przewagę KWW) w korzystaniu z biernego prawa wyborczego (o czym szerzej w kolejnych rozdziałach).

⁹ Według obszaru właściwości odpowiednich komisarzy wyborczych.

Tabela 4. Komitety, które zarejestrowały listy do Sejmiiku Województwa Mazowieckiego

Wyszczególnienie	Numer komitetu wyborczego																	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14*	15	16	17	18
Liczba zarejestrowanych kandydatów do sejmiku województwa	100	101	68	95	67	75	69	66	44	35	88	78	68	-	12	23	5	11
Liczba zarejestrowanych kandydatów do rad powiatów	937	547	0	1 135	411	569	839	0	0	0	0	247	0	-	0	78	0	41
Liczba zarejestrowanych kandydatów do rad miast na prawach powiatu	98	251	0	300	282	181	195	70	0	0	109	0	111	-	0	15	0	0
Liczba zarejestrowanych kandydatów do rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy	0	446	0	705	658	567	312	41	0	21	77	0	113	-	0	0	0	0
Liczba zarejestrowanych kandydatów do rad gmin	2 086	553	4	1 697	791	735	1 248	0	18	0	0	373	0	-	0	91	0	57
Liczba zarejestrowanych kandydatów na wójta, burmistrza, prezydenta	114	21	0	89	31	21	60	1	2	0	1	11	1	-	0	4	0	2
Liczba kandydatów ogółem	3 335	1 919	72	4 021	2 240	2 148	2 723	178	64	56	275	709	293	-	12	211	5	111

1	Komitet Wyborczy Polskiego Stronnictwa Ludowego	10	Komitet Wyborczy Narodowego Odrodzenia Polski
2	Komitet Wyborczy Liga Polskich Rodzin	11	Komitet Wyborczy Wyborców NASZA WARSZAWA I MAZOWSZE
3	Komitet Wyborczy Krajowej Partii Emerytów i Rencistów	12	Komitet Wyborczy Wspólnoty Samorządowej Województwa Mazowieckiego
4	Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość	13	Komitet Wyborczy Polska Partia Pracy
5	Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska RP	14	Komitet Wyborczy Wyborców SAMORZĄDNE MAZOWSZE
6	Koalicynny Komitet Wyborczy SLD+SDPL+PD+UP Lewica i Demokraci	15	Komitet Wyborczy Konfederacja - Godność i Praca
7	Komitet Wyborczy Samoobrona Rzeczpospolitej Polskiej	16	Komitet Wyborczy Samoobrona Patriotyczna
8	Komitet Wyborczy Unia Polityki Realnej	17	Komitet Wyborczy Wyborców Konfederacja Polski Niepodległej
9	Komitet Wyborczy Wierni Polsce	18	Komitet Wyborczy Stowarzyszenie Platforma Samorządowa

* Komitet samorozwiązany

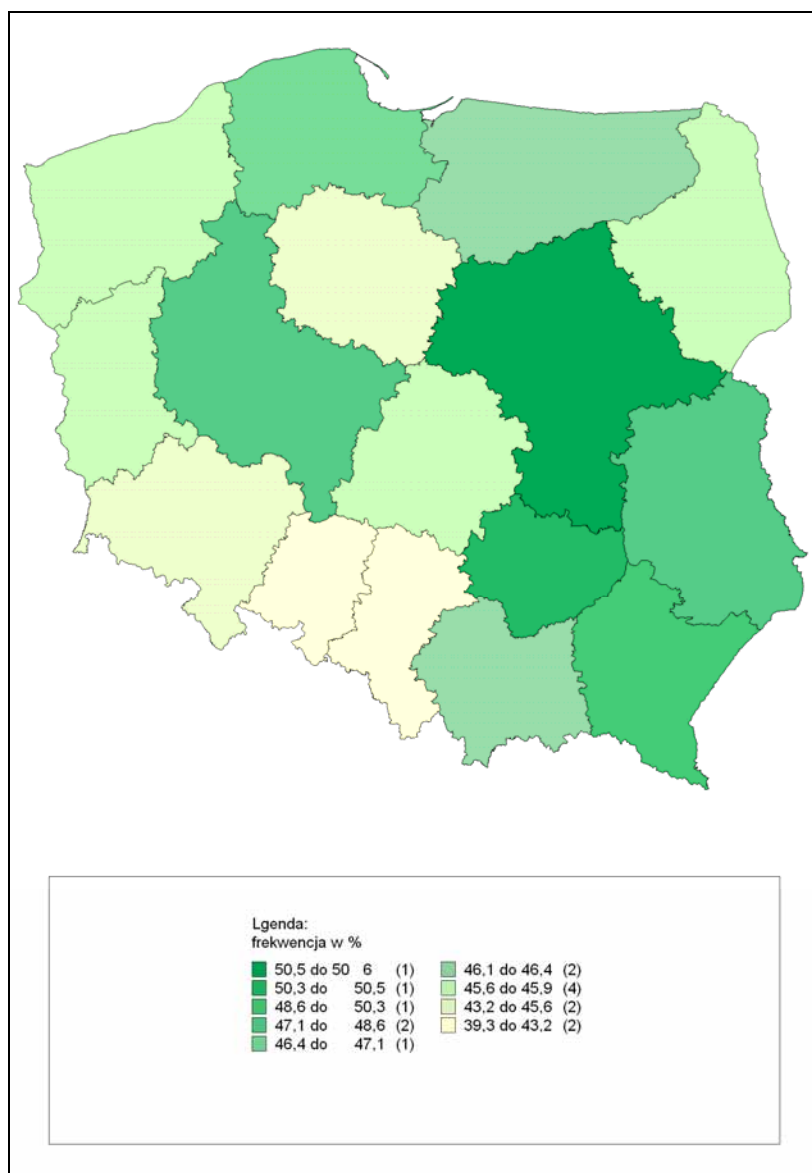
Źródło: Opracowane własne na podstawie danych PKW

5. FREKWENCJA

Frekwencja wyborcza często traktowana jest jako jeden z podstawowych wskaźników aktywności obywatelskiej, mierzących stopień świadomości demokratycznej obywateli, ich uczestnictwo w rządzeniu, ocenę wpływu obywateli na procesy decyzyjne w państwie, w ich regionie, czy w środowisku lokalnym. Analiza frekwencji w wyborach samorządowym może też pośrednio wskazywać na stopień społecznej akceptacji decentralizacji władzy publicznej.

Województwo mazowieckie na tle innych regionów Polski osiągnęło najwyższą frekwencję zarówno w zeszłorocznych wyborach (parlamentarnych i prezydenckich), jak również w wyborach samorządowych 2006 r. Obecna wartość średnia dla województwa wynosi 50,6% (mapa 1), przy średniej dla Polski – 46% (dla porównania – w ostatnich wyborach do sejmu ze swojego prawa skorzystało – odpowiednio 40,6% Polaków i 46% mieszkańców Mazowsza).

Mapa 1. Frekwencja w wyborach samorządowych 2006 wg województw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

W ramach samego województwa, występowało dość znaczne zróżnicowanie między poszczególnymi powiatami. Najwyższą frekwencję odnotowano w powiecie szydłowieckim – 61,69% i przysuskim – 60,83%. Wysoka frekwencja była również w powiatach: zwoleńskim

– 57,98%, kozienickim – 57,3% oraz w powiecie białobrzeskim – 56,74%, sierpeckim – 56,11%, sokołowskim – 56,07%. Najniższą frekwencję w województwie zanotowano w powiecie żyrardowskim – 41,31% oraz mińskim – 45,29% i sochaczewskim – 45,76%. W 23 powiatach frekwencja była wyższa niż średnia dla województwa (mapa 2).

Niską frekwencję na tle całego województwa odnotowano w powiatach położonych w obszarze centralnym Mazowsza, zarówno po stronie wschodniej, jak i zachodniej. Powiaty o najwyższej frekwencji skupione są na południowym krańcu województwa. Może być to spowodowane charakterystyką centralnych powiatów województwa, będących w zasadzie zapleczem obszaru metropolitalnego Warszawy. Podobnie było w powiatach bezpośrednio sąsiadujących z Warszawą. Zamieszkuje je w znacznej części ludność napływowa, która po pierwsze nie czuje być może dostatecznej więzi ze swoją nową „małą ojczyzną” (którą często traktują tylko jak „sypialnię”, miejsce pracy często znajdując w stolicy), a z drugiej – nie głosuje z powodów administracyjnych, będąc zarejestrowana na listach wyborców w poprzednim miejscu zamieszkania.

Występuje jednak bardzo duże zróżnicowanie frekwencji w poszczególnych gminach Mazowsza (mapa 3): od 30,7% (gmina Lipowiec Kościelny, Zakroczym) do 75% (Klów). Niskie wartości na tle całego regionu również osiągnęły gminy położone w obszarze centralnym, szczególnie w jego wschodniej części. Frekwencja była wyższa w gminach wiejskich (54,8%) niż w miejskich (47,7%). Znacznie niższa frekwencja od średniej w regionie wystąpiła w ośrodkach o znaczeniu subregionalnym (miastach na prawach powiatu: Siedlcach, Płocku, Radomiu oraz w Ciechanowie). Większą aktywność w małych ośrodkach miejskich oraz na obszarach wiejskich można próbować tłumaczyć tym, iż w społeczności lokalnej występują silniejsze więzy społeczne, często zna ona osobiście liderów lokalnych, jest związana z miejscem swojego zamieszkania, utożsamia się z jego problemami, a w konsekwencji ma poczucie, że może wpływać na poprawę sytuacji w swojej gminie. Uczestniczy więc liczniej w wyborach samorządowych niż mieszkańcy dużych ośrodków i nie łączy ich znaczenia z sytuacją polityczną na szczeblu centralnym.

Na tym tle Warszawa jest szczególnym przypadkiem, jako duży ośrodek z wysoką frekwencją. Natomiast, nawet w wyborach samorządowych, stolica jest areną ścierania się najsilniejszych partii politycznych w kraju. Mobilizacja głosów mieszkańców Warszawy ma implikacje na szczeblu władz centralnych. Frekwencja w Warszawie (52,96%) była najwyższa spośród największych miast Mazowsza i Polski, stosunkowo wysoka na tle obszaru centralnego województwa, a wreszcie znacznie wyższa od średniej dla całego regionu. Mimo iż występują tu wspomniane czynniki osłabiające frekwencję wyborczą, jak: duża anonimowość mieszkańców, słaba znajomość kandydatów na radnych, często słaba identyfikacja z miejscem zamieszkania, spowodowana dużym udziałem ludności napływowej, to silniejsze okazały się czynniki wzmacniające aktywność wyborców, jak np.: wyższy poziom wykształcenia ludności, wpływający na poczucie demokratycznego obowiązku uczestniczenia w wyborach powszechnych.

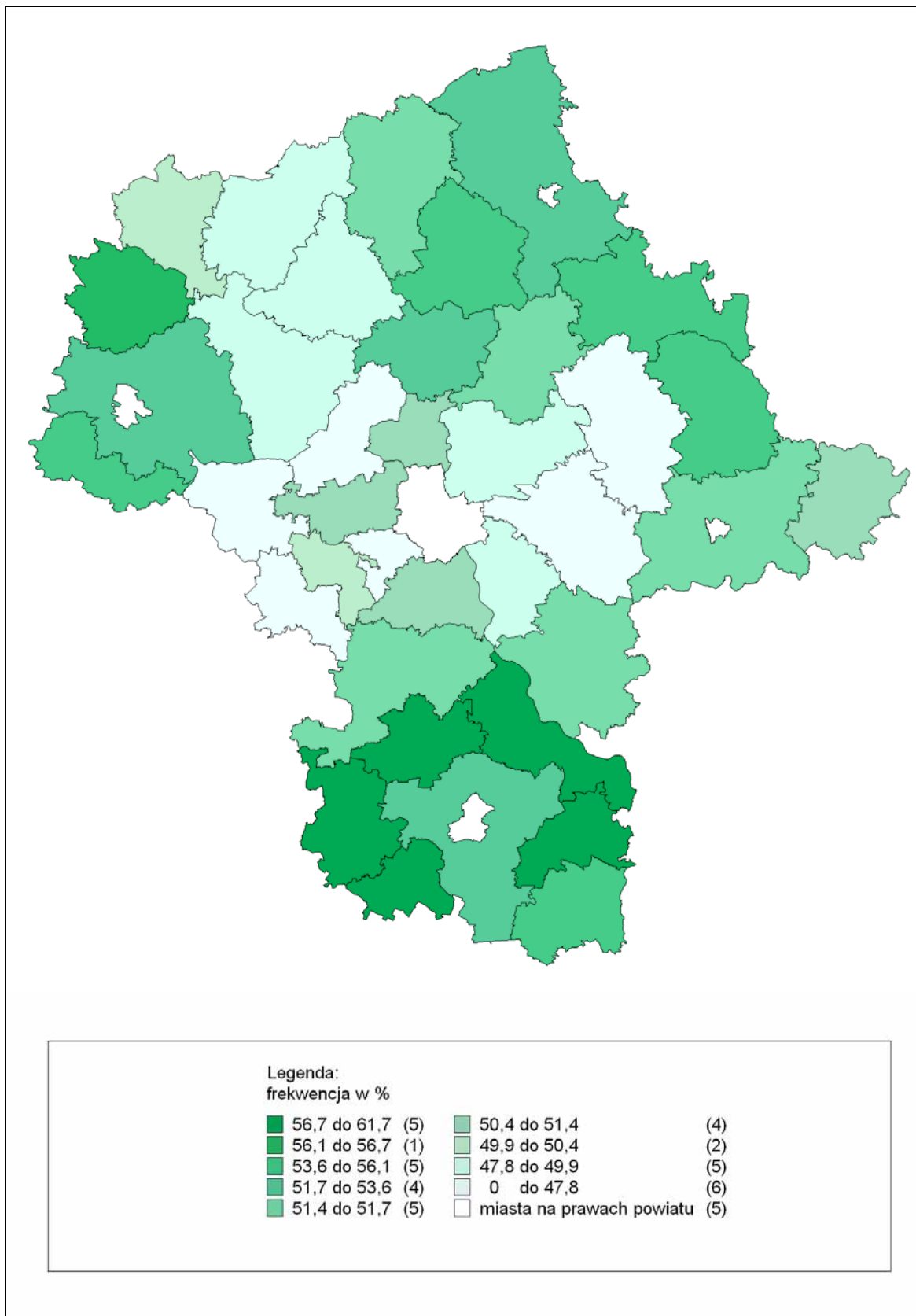
Najniższą frekwencję spośród miast na prawach powiatu (tabela 5) zarejestrowano w Radomiu – zaledwie 37,47% (mimo, że powiaty wokół Radomia osiągnęły najwyższe wartości w województwie – por. mapa 2).

Tabela 5. Frekwencja w wyborach w miastach na prawach powiatu

Nazwa	Liczba wyborców	Liczba kart wydanych	Liczba obwodów	Frekwencja (%)
m. Ostrołęka	42 518	19 809	28	46.59
m. Płock	101 847	42 678	69	41.9
m. Radom	179 653	67 320	110	37.47
m. Siedlce	59 501	25 187	42	42.33
m. st. Warszawa	1 338 389	708 872	826	52.96

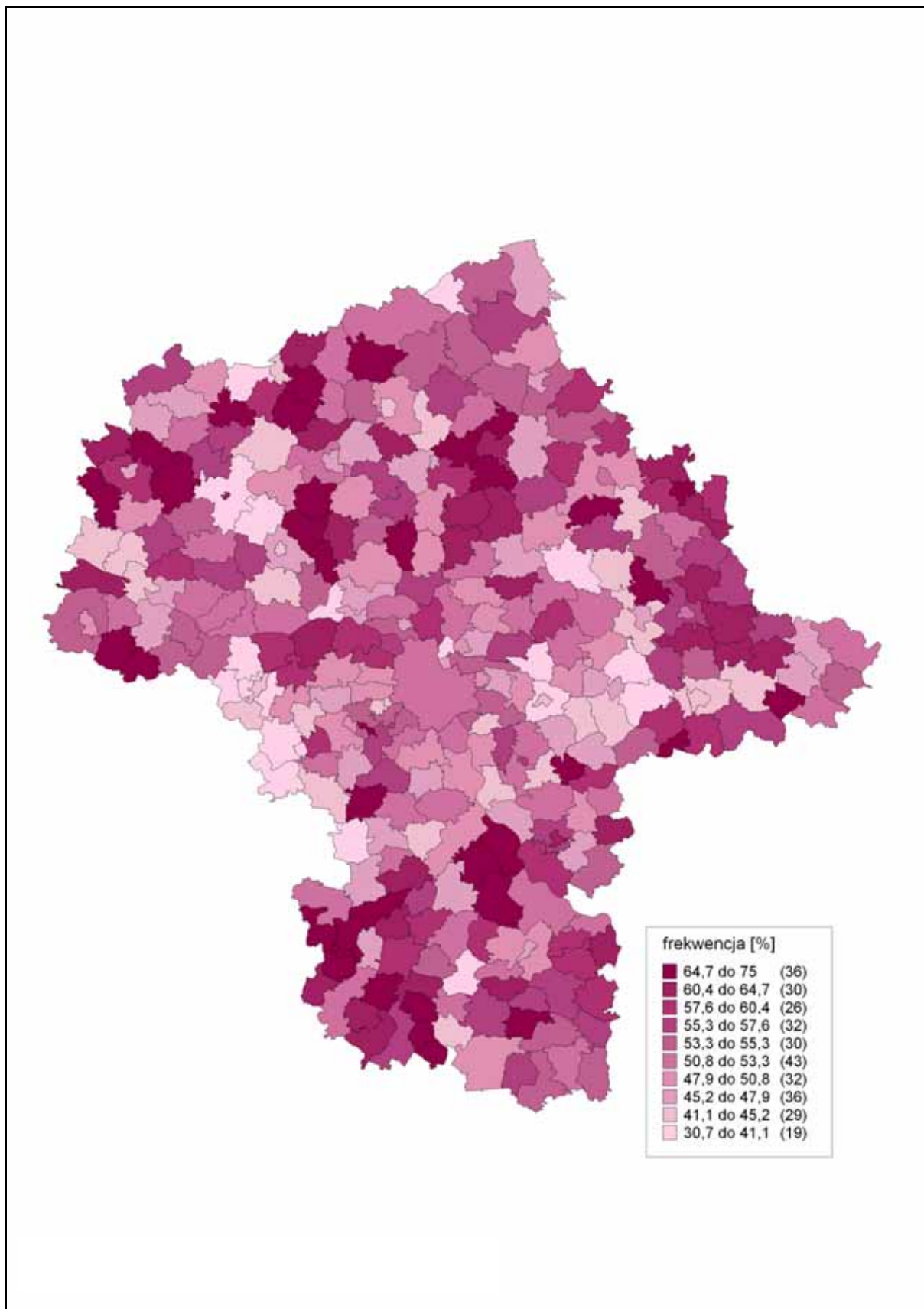
Źródło: PKW

Mapa 2. Frekwencja wyborcza w powiatach województwa mazowieckiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Mapa 3. Frekwencja w wyborach samorządowych 2006 r. w gminach mazowieckich

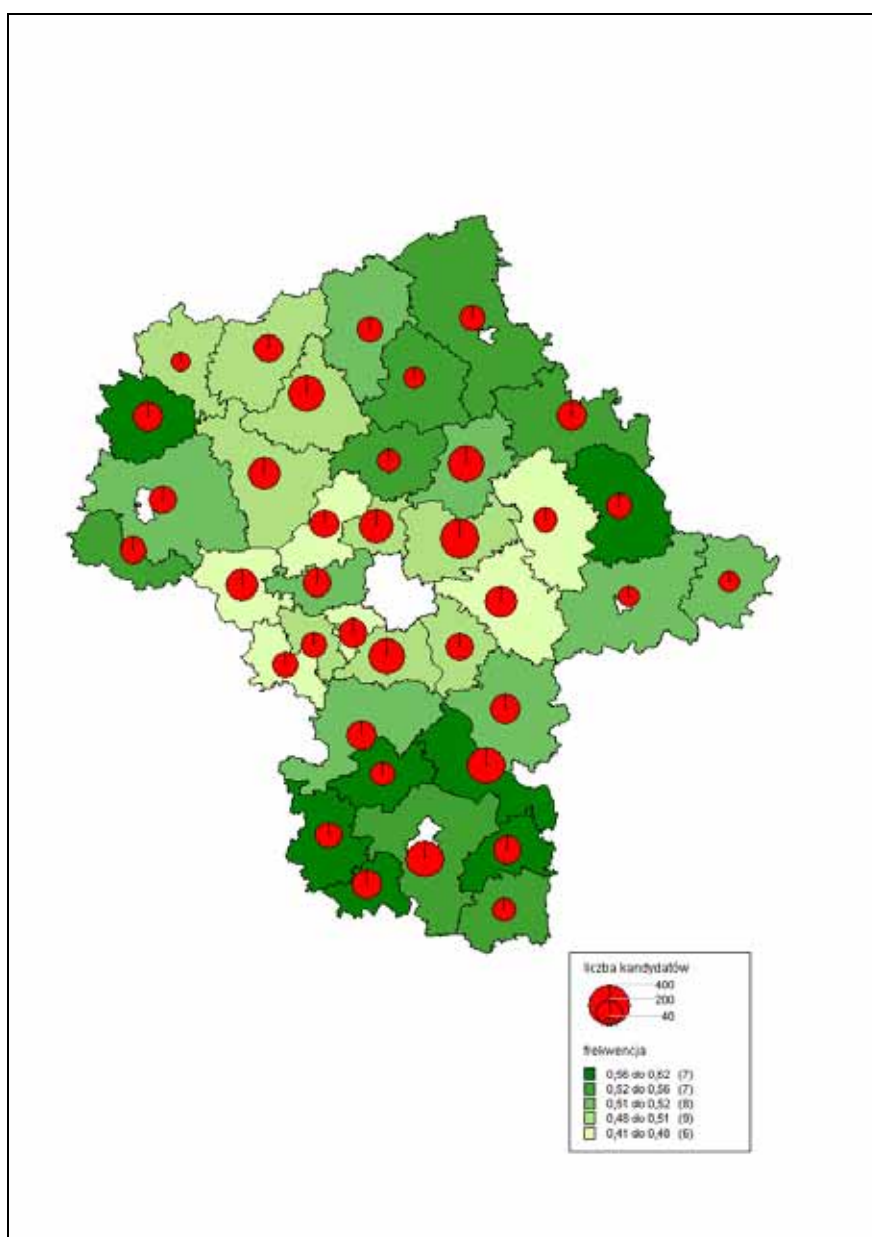
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

6. CZYNNE I BIERNE PRAWO WYBORCZE

Jak wspomniano wcześniej, w całym województwie ok. 4 mln mieszkańców było uprawnionych do głosowania, a ze swojego czynnego prawa wyborczego skorzystało 50,55% wyborców i w tym zakresie zademonstrowali oni najwyższy w kraju poziom aktywności obywatelskiej. Po stronie biernego prawa wyborczego, ogółem na wszystkie stanowiska, których było 6211¹⁰, zarejestrowano w ramach 1713 komitetów wyborczych, 31 275 kandydatów. Przeciętnie w województwie na 1 mandat kandydowało 5 osób.

Do rad powiatu największa liczba kandydatów (między 390 a 340 kandydatów) ubiegała się w powiatach wołomińskim, kozienickim i radomskim. Najmniej kandydatów było natomiast w powiatach łosickim, siedleckim, makowskim i żuromińskim (od 141 do 112).

Mapa 4. Liczba kandydatów do rad powiatu i frekwencja w poszczególnych powiatach

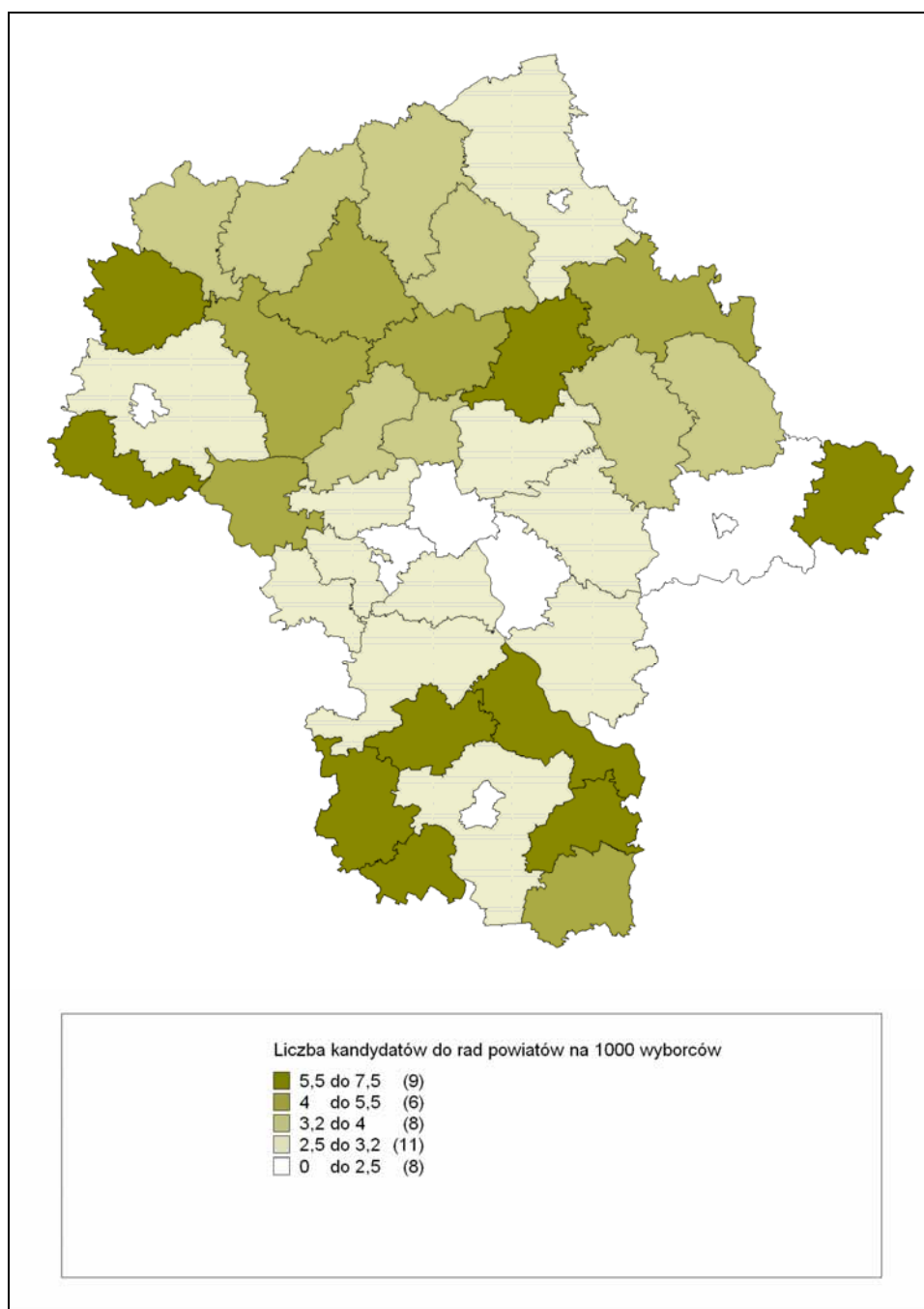
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

¹⁰ W sumie do rad gmin, powiatów, sejmiku województwa oraz na urzędy wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Nie występują czytelne współzależności pomiędzy czynnym i biernym uczestnictwem w wyborach samorządowych (mapa 4). Wysoki udział obywateli w czynnym akcie wyborczym niekoniecznie współwystępuje z dużą liczbą kandydatów (która zależy również od innych czynników, niż tylko samo zaangażowanie społeczne). Jednakże w powiatach, które osiągnęły najwyższą frekwencję w województwie (obszary problemowe) przypada najmniej wyborców na jednego kandydata (a więc najwięcej kandydatów wśród uprawnionych do głosowania).

Z kolei w powiatach o najniższej frekwencji występuje duże nasycenie mieszkańców względem kandydatów. Świadczyć to może o większym utożsamianiu się mniejszych społeczności ze swoją „lokalną ojczyzną” i jej przedstawicielami.

Mapa 5. Liczba kandydatów do Rad Powiatów na 1000 wyborców

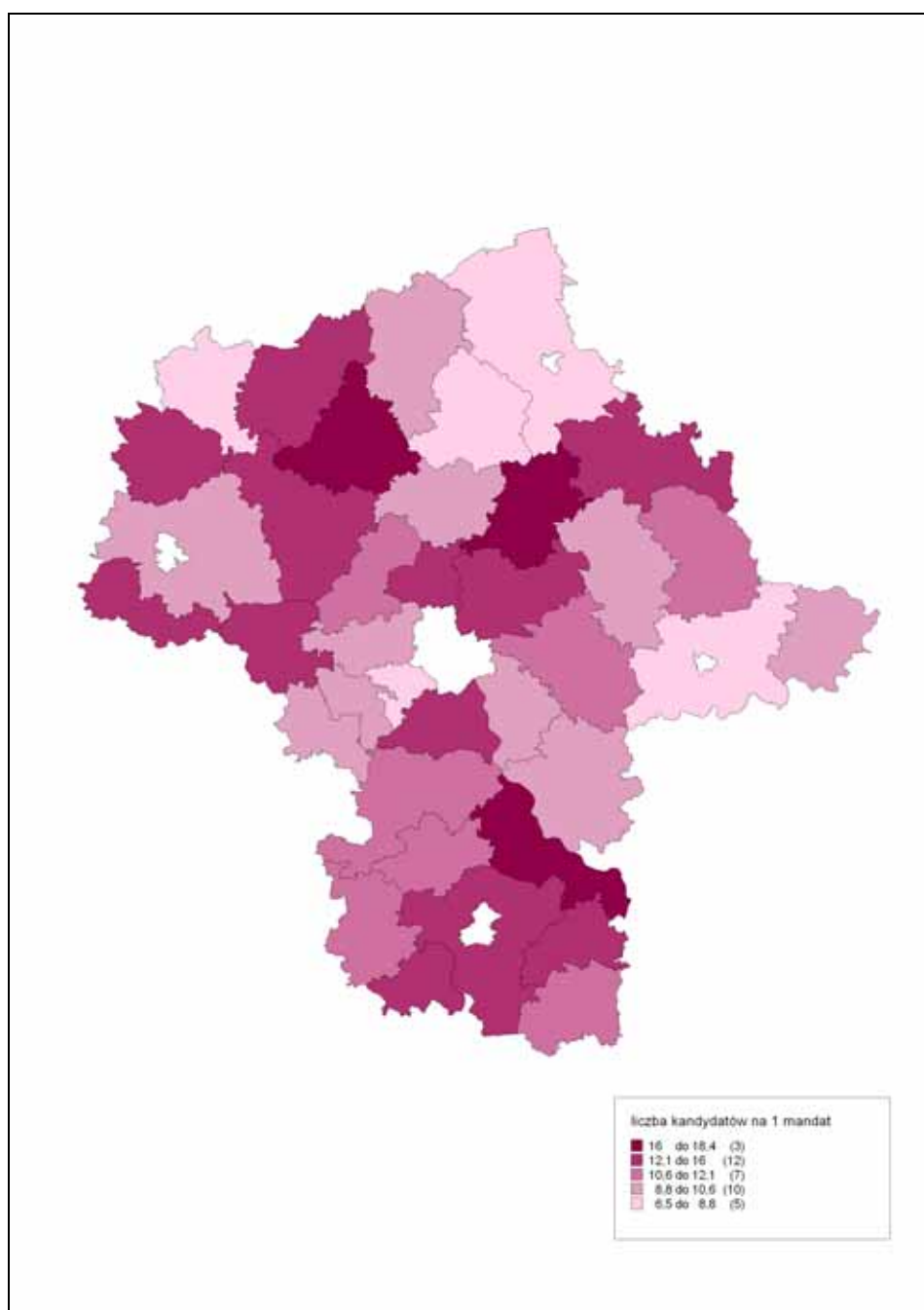

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Największa liczba kandydatów na radnych w powiatach w przeliczeniu na 1000 wyborców występowała w powiatach zwoleńskim, szydłowieckim i kozienickim (około 7 kandydatów na 1000 wyborców). Blisko trzy razy mniejsza liczba kandydatów do rad powiatu startowała z powiatów wołomińskiego, mińskiego, siedleckiego, otwockiego i pruszkowskiego (mapa 5).

Największa „konkurencja” do rad powiatu wystąpiła w powiatach kozienickim, wyszkowskim i ciechanowskim, gdzie o jeden mandat ubiegało się od 18 do 16 kandydatów (mapa 6). O ponad połowę niższą „popularnością” cieszył się mandat radnego w powiatach makowskim, siedleckim i żuromińskim, gdzie ubiegało się o niego średnio od 7,5 do 6,6 kandydata.

Mapa 6. Liczba kandydatów na 1 mandat do rad powiatów

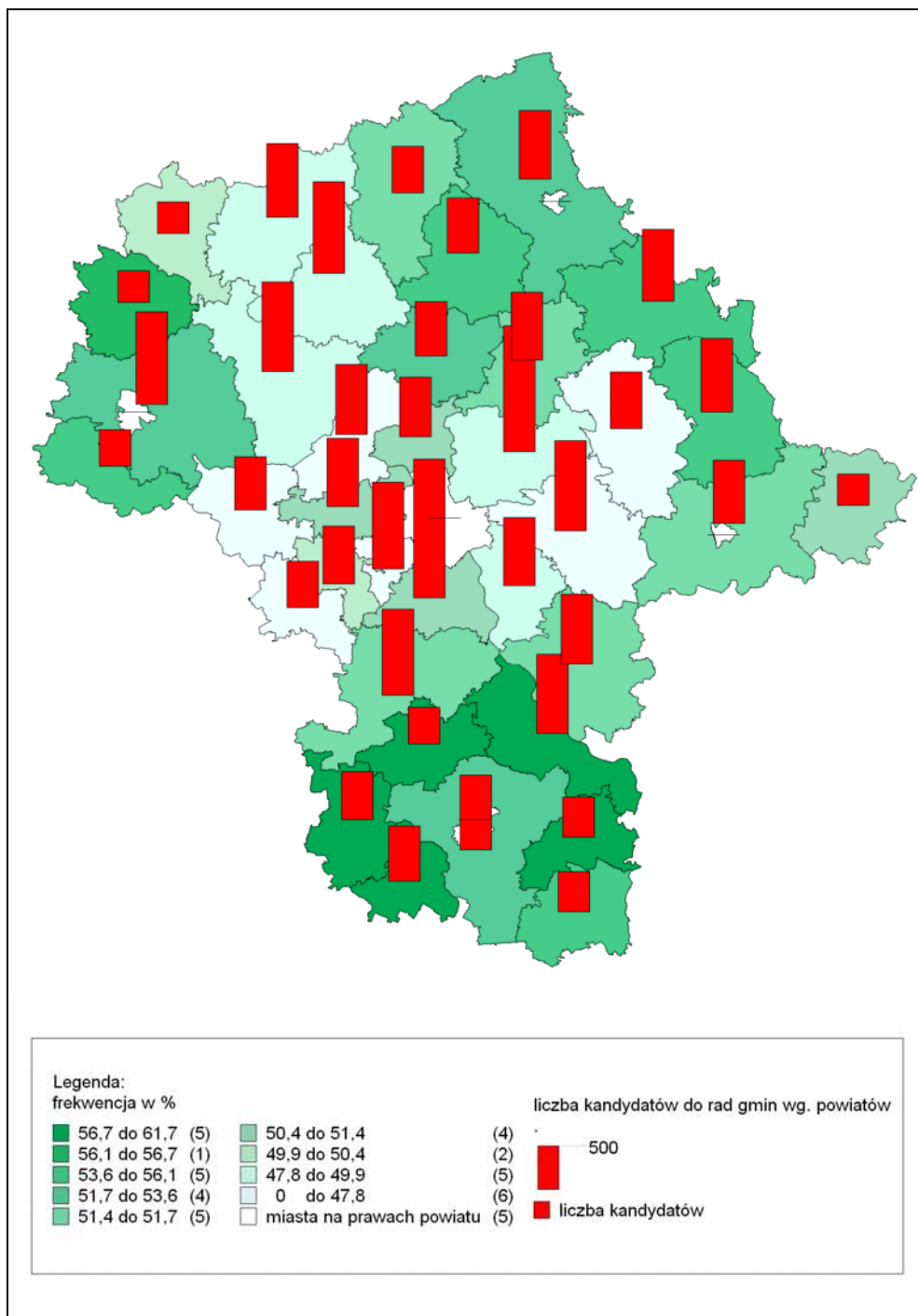

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PKW

Największą liczbę kandydatów do rad gmin odnotowano w gminach powiatów: piaseczyńskiego i wołomińskiego (ponad 1000 kandydatów) oraz w gminach powiatów płońskiego, ciechanowskiego i płockiego (ponad 700). Najmniej osób kandydowało natomiast do rad gmin z powiatów: łosickiego, żuromińskiego, sierpeckiego, gostynińskiego i białobrzeskiego (poniżej 300 kandydatów).

Należy stwierdzić, że liczba kandydatów do rad gmin nie miała wpływu na frekwencję wyborczą. Frekwencja zależna była bardziej od czynnika subiektywnego wyborców utożsamiających się z programami poszczególnych komitetów wyborczych czy nawet dokonaniaми poszczególnych kandydatów na radnych w gminie (mapa 7).

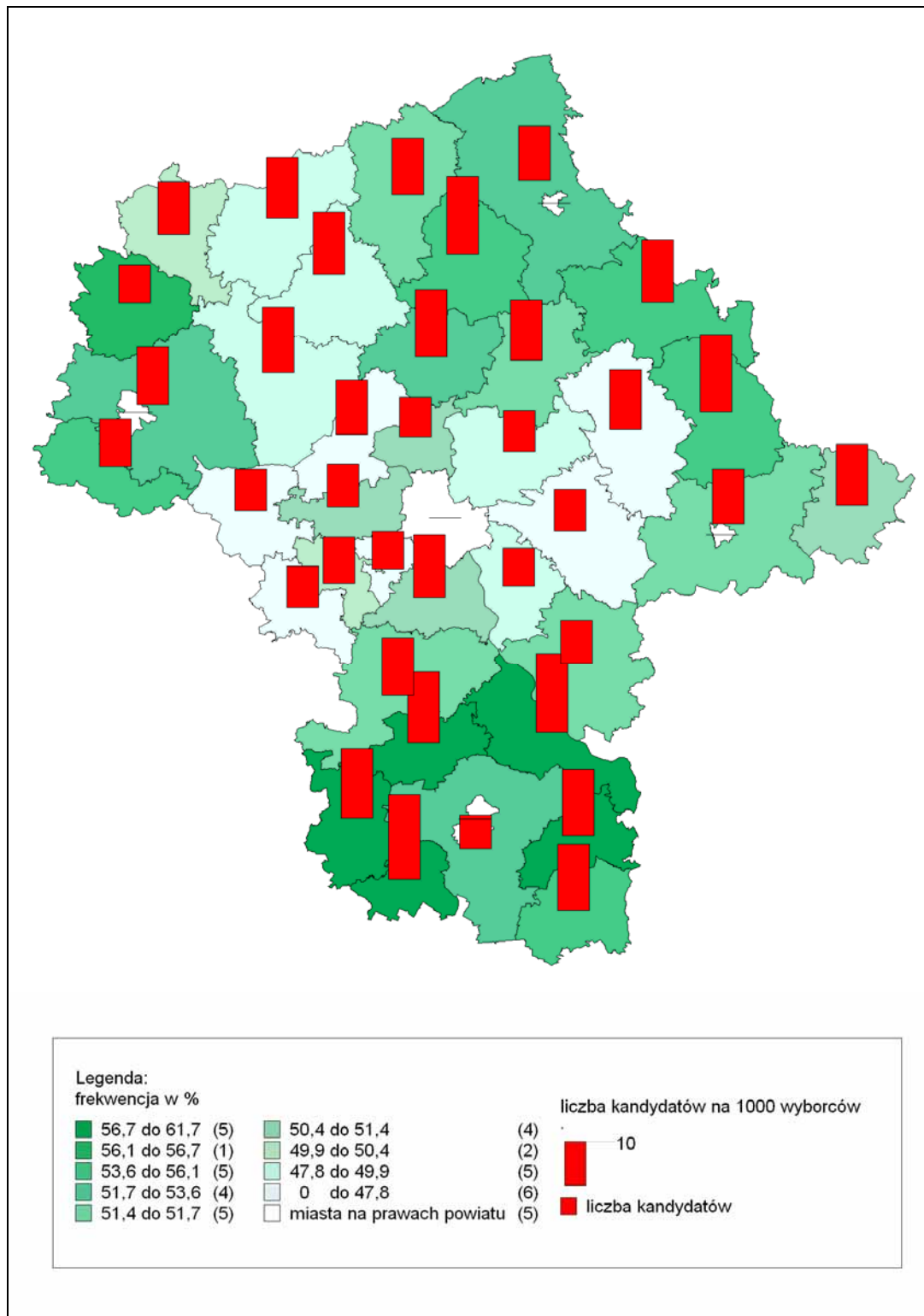
Mapa 7. Liczba kandydatów do rad gmin wg powiatów na tle frekwencji wyborczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Liczba kandydatów do rad gmin w przeliczeniu na 1000 mieszkańców okazała się być podobnie rozłożona przestrzennie, co w przypadku rad powiatów. Największa wystąpiła w powiatach szydłowieckim, kozienickim, makowskim i sokołowskim (ponad 12 kandydatów na 1000 wyborców). Dwa razy mniejsza była liczba kandydatów do rad gminy w powiatach: pruszkowskim, otwockim, sierpeckim i radomskim (mapa 8).

Mapa 8. Liczba kandydatów do rad gmin na 1000 wyborców (według powiatów)

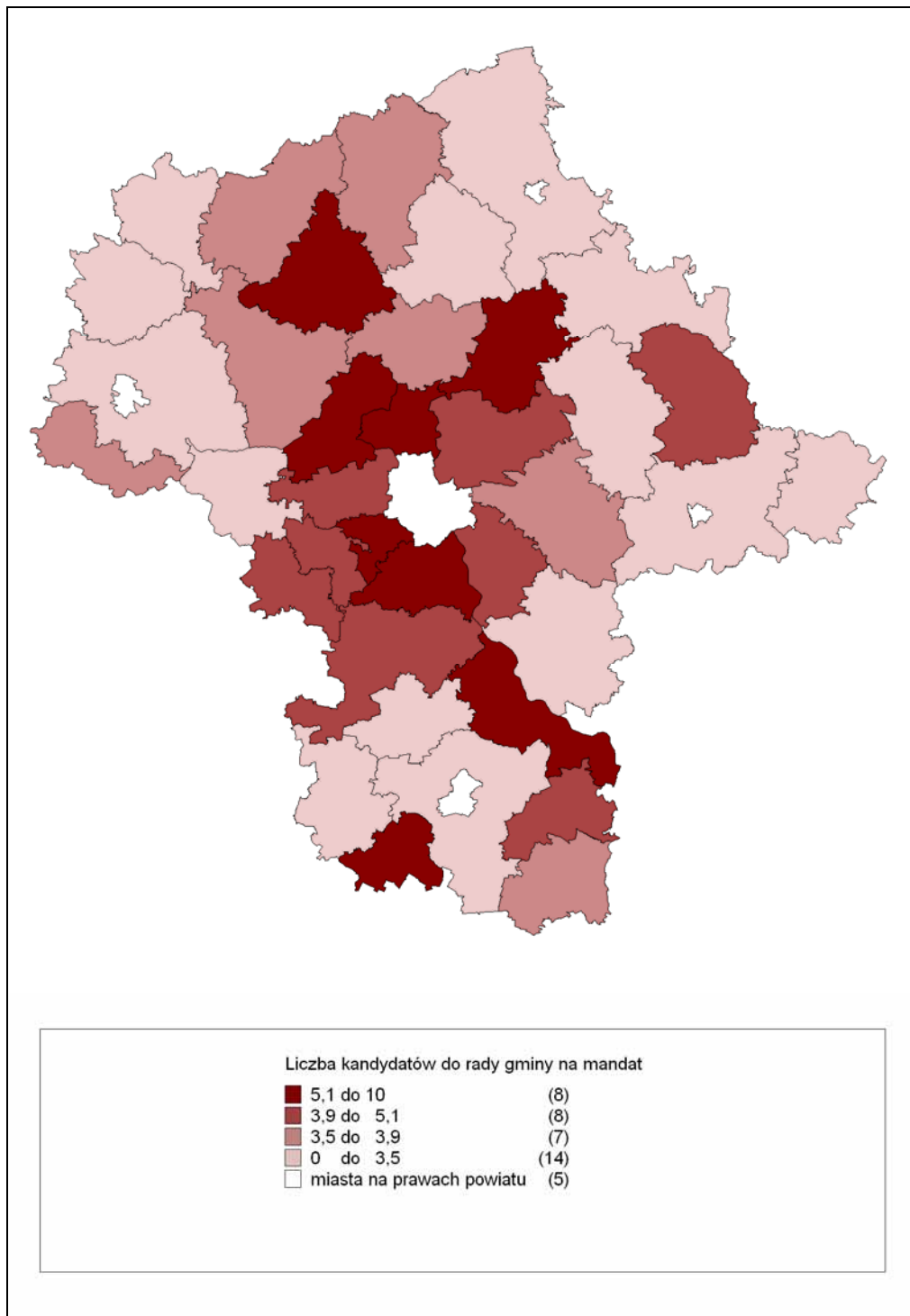

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Jeśli chodzi o „konkurencję” w ubieganiu się o mandat radnego w gminie, to największa miała miejsce w gminach powiatu piaseczyńskiego, gdzie o jedno miejsce konkurowało prawie 10 kandydatów, blisko 6 kandydatów na jedno miejsce ubiegało się w gminach powiatu pruszkowskiego, legionowskiego, nowodworskiego i kozienickiego (mapa 9).

Poniżej trzech kandydatów na jedno miejsce w Radach Gmin ubiegało się w gminach powiatów makowskiego, żuromińskiego, łosickiego, garwolińskiego, siedleckiego sierpeckiego.

Mapa 9. Liczba kandydatów do rad gmin przypadających na 1 mandat (według powiatów)

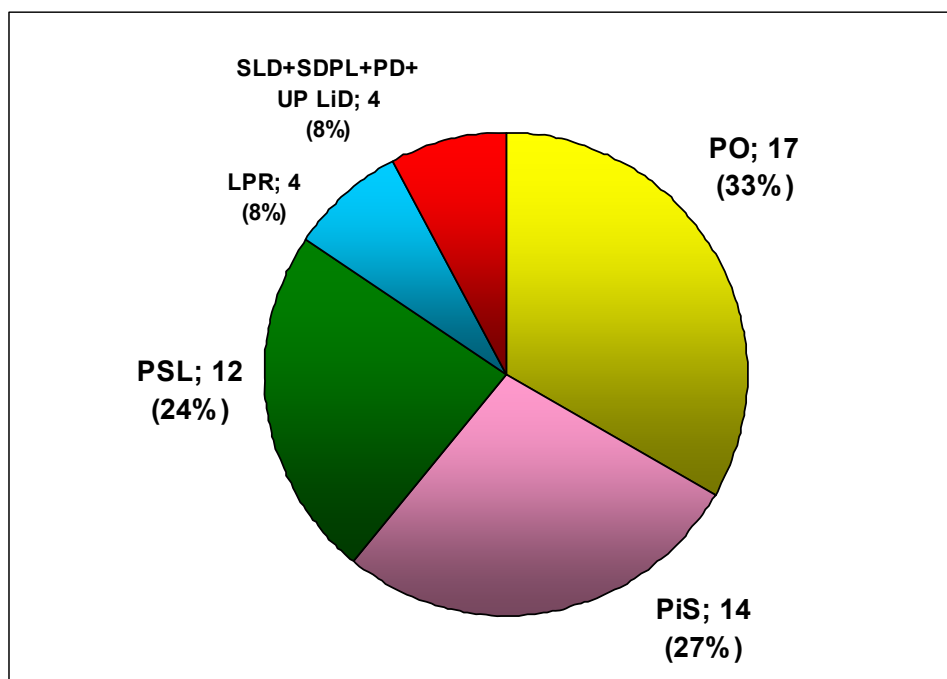

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

7. WYBORY DO SEJMIKU WOJEWÓDZKIEGO

Radnych do sejmiku województwa mazowieckiego wybierano z 7 okręgów. W każdym, proporcjonalnie do ich potencjału ludnościowego, obsadzano od 5 do 9 mandatów. W sumie sejmik składa się z 51 osób. Obszar Warszawy obejmował trzy z siedmiu okręgów i dysponował 17 mandatami, czyli ok. 1/3 głosów w sejmiku (tabela 6).

Zarejestrowało się 19 komitetów wyborczych (tabela 3). Największą liczbę kandydatów zgłosiły: KW Samoobrona RP (127), KW LPR i KW PSL (po 102). Średnio w okręgach na 1 mandat kandydowało 21 osób. Najwięcej mandatów otrzymały kolejno komitety wyborcze: PO, PiS i PSL (wykres 1 i 2).

Wykres 1. Struktura mandatów przyznanych według komitetów wyborczych do sejmiku wojewódzkiego

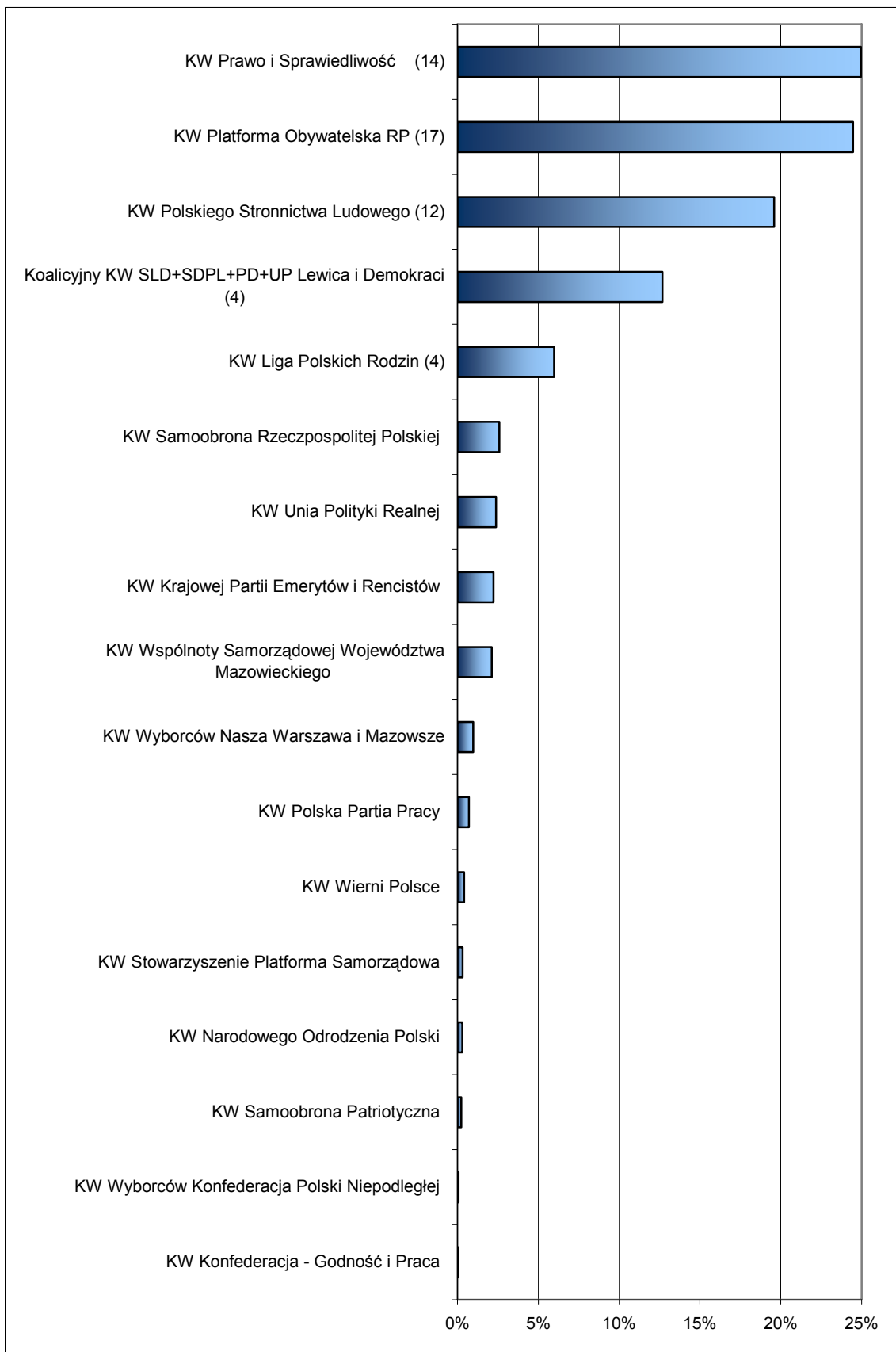
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Tabela 6. Liczba kandydatów do sejmiku województwa i frekwencja wyborcza w okręgach

Okręg	Numer komitetu wyborczego						
	1	2	3	4	5	6	7
liczba kandydatów	98	134	123	188	149	199	204
liczba mandatów	5	6	6	9	7	9	9
liczba kandydatów na 1 mandat	19,6	22,3	20,5	20,9	21,3	22,1	22,7
frekwencja (%)	55,4	52,9	51,1	48,5	49,5	49,5	49,6

Źródło: PKW

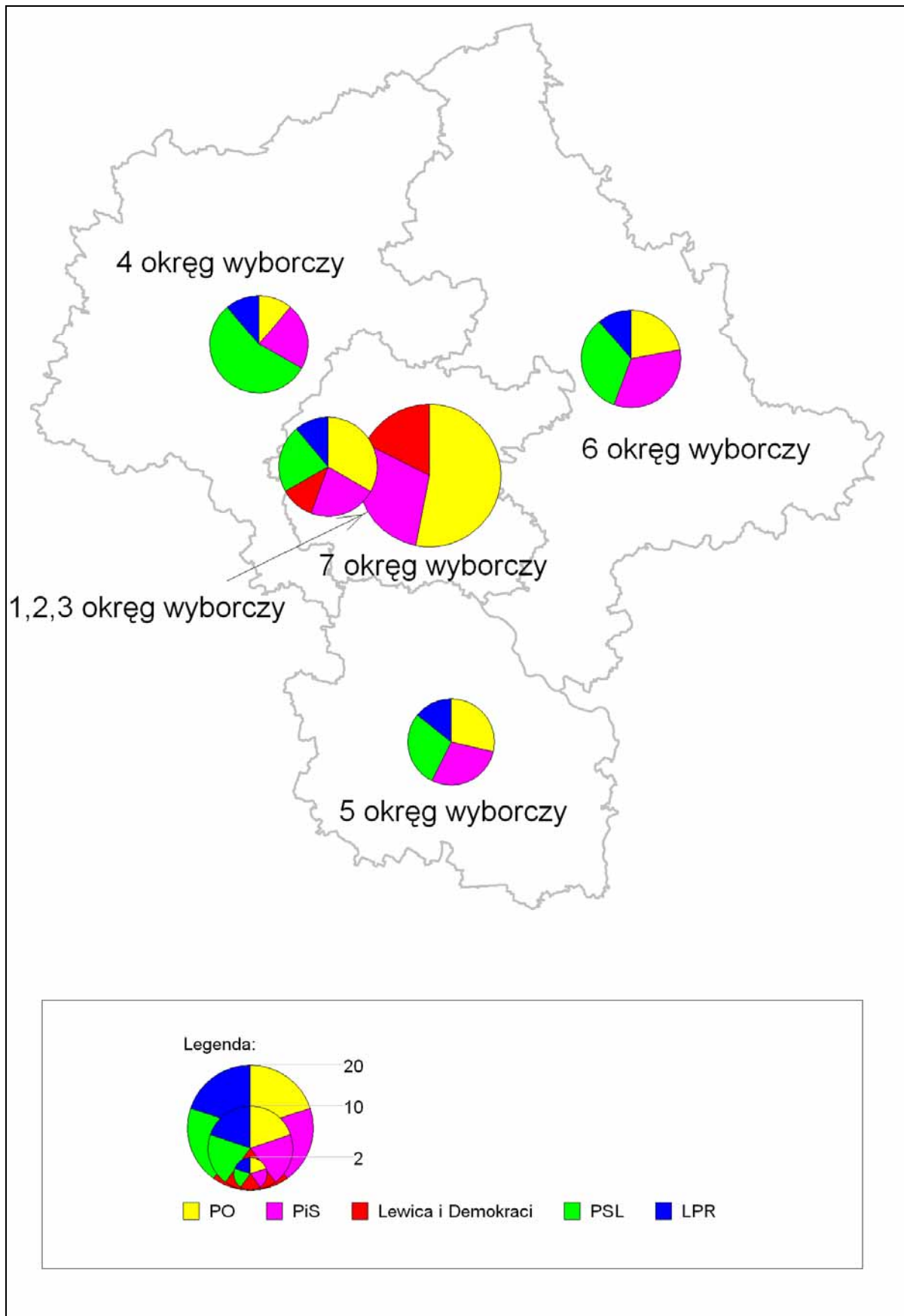
Spośród poszczególnych kandydatów, największe poparcie wśród mieszkańców Mazowsza zyskał dotychczas pełniący obowiązki Marszałka Województwa Mazowieckiego Adam Struzik z PSL. Oddano na niego 27% ważnych głosów w okręgu (w którym też zresztą jego ugrupowanie uzyskało największy udział w głosach ogółem). Kolejni dwaj kandydaci, którzy otrzymali mandat, zdobyli po ok. 18,5% głosów: Marek Borowski (SLD+SDPL+PD+UP Lewica i Demokraci) i Robert Soszyński (PO). Wyniki wszystkich kandydatów, którzy uzyskali mandat radnego sejmiku przedstawia tabela 7.

Wykres 2. Wyniki wyborów 2006 r. do Sejmiku Województwa Mazowieckiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Mapa 10. Poparcie dla poszczególnych komitetów wyborczych i podział mandatów do sejmiku województwa w okręgach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Tabela 7. Kandydaci wybrani do Sejmiku Województwa Mazowieckiego

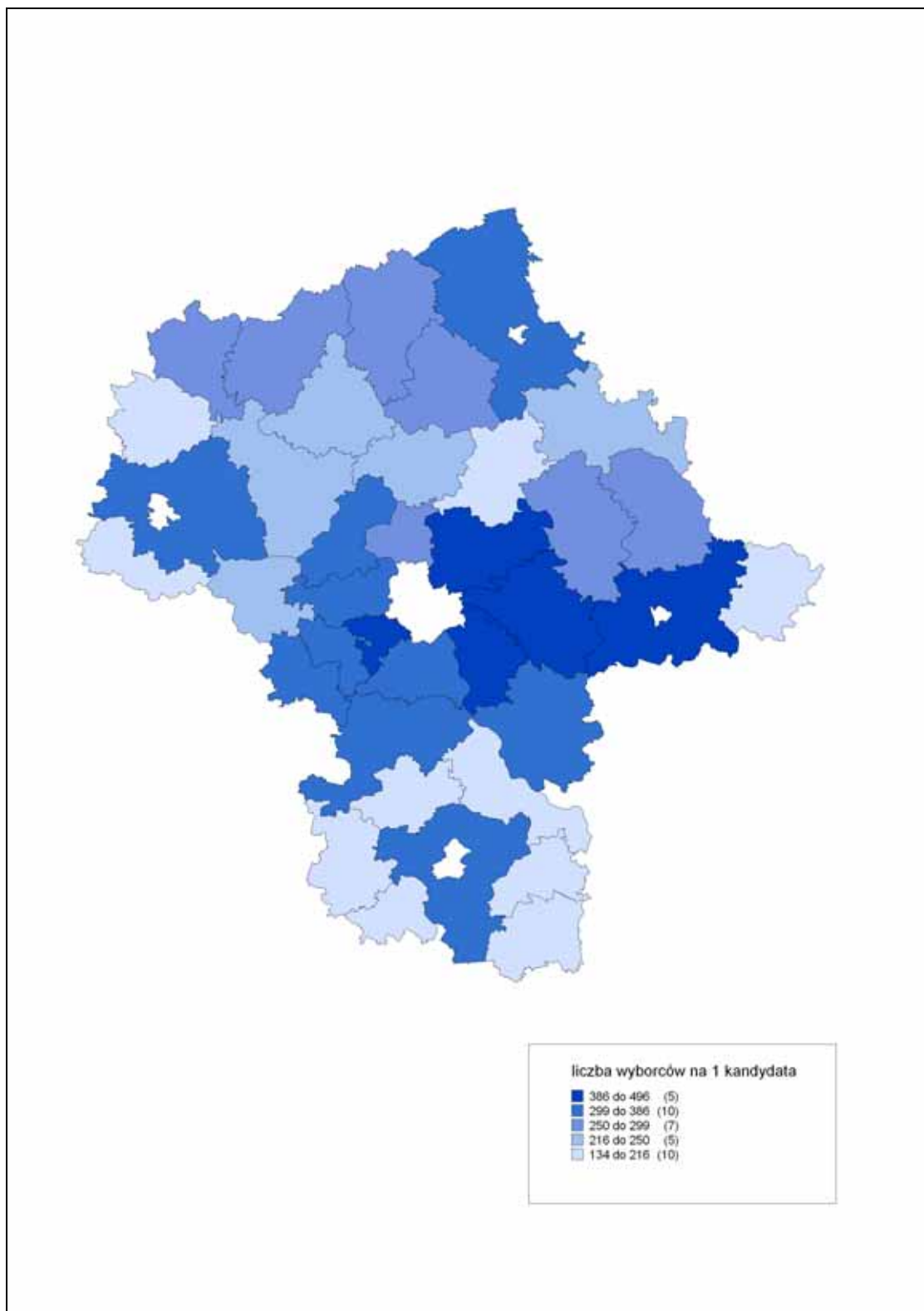
Nr listy	Okręg nr	Numer karty	Dane kandydata		Głosów ważnych oddanych na kandydata	
			Nazwisko i imiona	Wiek	Liczba	%
1	4	7	Antczak Henryk	53	7 748	2,84
1	6	3	Augustyniak Mirosław Jan	43	7 358	2,65
6	7	1	Balicki Marek Zbigniew	53	15 159	4,93
4	1	1	Błaszczak Mariusz	37	25 079	11,63
1	6	1	Borkowski Krzysztof Wawrzyniec	42	32 306	11,65
6	3	1	Borowski Marek Stefan	60	38 585	18,58
2	4	1	Brudziński Marian	41	3 313	1,22
5	3	2	Buczyński Artur Piotr	34	9 151	4,41
6	1	3	Celiński Andrzej Bohdan	56	18 734	8,69
2	5	1	Chojnacki Ryszard	59	4 653	2,03
1	4	2	Chrzanowski Witold	47	7 278	2,67
5	5	4	Czechyra Czesław Jan	52	8 403	3,67
4	7	1	Czulba Jakub Kazimierz	27	18 822	6,13
1	5	2	Ferensztajn Bogumił	68	8 575	3,74
5	6	2	Gołota Janusz	53	7 309	2,64
2	7	1	Gutkowski Cyprian Andrzej	24	3 475	1,13
4	3	3	Jankowski Jarosław Juliusz	29	12 264	5,91
1	6	11	Janusz Danuta	50	6 200	2,24
5	1	5	Kazimierska-Czaja Klara Anna	63	17 750	8,23
5	7	2	Koczorowska Jolanta Maria	57	18 680	6,08
5	7	1	Kostrzewa-Zorbas Grzegorz Jacek	48	28 515	9,28
5	4	1	Kotlewski Stefan	50	8 514	3,12
4	6	2	Kotowski Janusz Józef	40	13 511	4,87
1	7	2	Kowalska Maria	55	7 137	2,32
5	6	1	Kozaczyński Jacek	38	8 239	2,97
1	4	4	Krawczyk Wiesława	52	5 068	1,86
1	4	5	Krupa Jerzy Karol	60	5 511	2,02
5	3	1	Kucharski Tomasz Antoni	53	30 889	14,87
4	6	1	Lanc Elżbieta	47	17 249	6,22
5	3	6	Łyjak Olga	26	14 368	6,92
4	5	1	Marszałkiewicz Igor	28	12 104	5,28
4	4	1	Martynowski Marek Eryk	36	12 661	4,64
1	5	1	Pacholczak Bożenna Teresa	52	11 844	5,17
1	7	1	Piechociński Janusz	46	26 984	8,78
4	4	2	Pszczółkowski Benedykt	55	5 843	2,14
5	2	1	Rakowski Ludwik	31	22 733	9,55
4	5	2	Rejczak Jan	60	14 625	6,38
4	3	1	Rogg Janina Sabina	56	15 603	7,51
5	5	1	Ruszczyk Leszek Jan	47	10 273	4,48
4	7	17	Ryś-Ferens Erwina Lilia	51	12 675	4,12
5	1	7	Skolimowski Krzysztof Piotr	45	9 870	4,58
5	1	1	Soszyński Robert Marian	42	39 741	18,44
1	4	1	Struzik Adam Krzysztof	49	73 398	26,92
5	2	4	Strzembosz Piotr Henryk	43	20 192	8,48
2	6	1	Sulowski Paweł Adam	27	2 714	0,98
6	2	1	Święcicki Marcin	59	27 150	11,4
4	6	18	Tchórzewski Karol	31	5 989	2,16
4	2	2	Ujazdowska Lidia	42	13 819	5,8
5	2	5	Uranowska-Muszyńska Urszula Małgorzata	40	19 158	8,04
4	2	1	Więckowski Maciej Mieczysław	37	30 195	12,68
5	7	8	Wojciechowski Andrzej Rafał	35	7 808	2,54

Źródło: PKW

8. WYBORY DO RAD POWIATÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

W województwie mazowieckim, w 37 radach powiatowych, do zdobycia było 735 mandatów. Zgłoszonych zostało 293 komitety, zarejestrowano 1121 list, z których kandydowało ogółem 8381 osób.

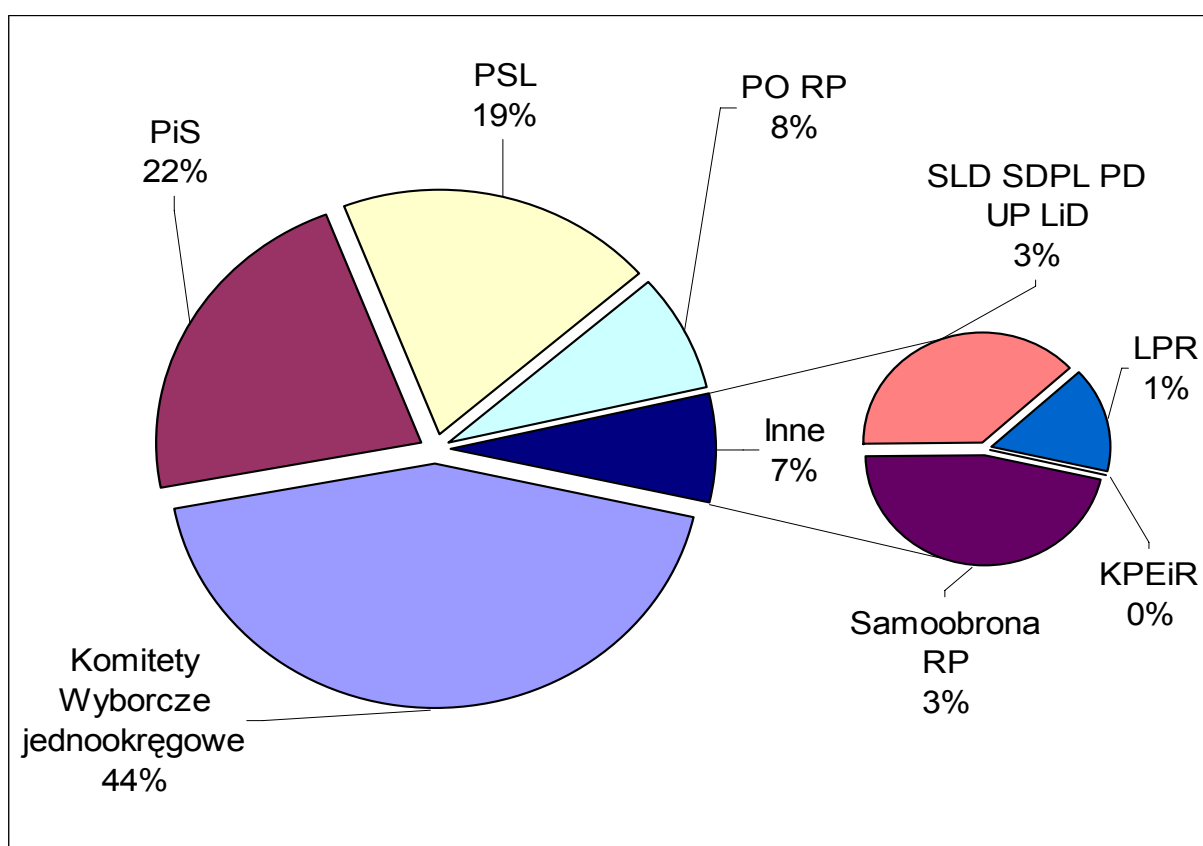
Mapa 11. Liczba uprawnionych do głosowania na jednego kandydata do rad powiatów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Powyższa mapa (11) przedstawia liczbę wyborców przypadających na 1 kandydata, w podziale na powiaty. Mimo mniejszego utożsamiania się mieszkańców z jednostką powiatową (m.in. ze względu na mniejszy niż rad gmin zakres kompetencji), zależność niniejszą również można uznać za wskaźnik zaangażowania społecznego w proces rządzenia. Tym bardziej, że można odnaleźć pewne współzależności między tym czynnikiem, a frekwencją (np. w powiatach otaczających powiat radomski – wysoka frekwencja i stosunkowo duża liczba kandydatów, czy – w odwrotnym kierunku – w grupie powiatów otaczających Warszawę) oraz liczbą zarejestrowanych komitetów wyborczych. Niemniej jednak, na układ powyższej mapy wpływają z pewnością również liczne inne czynniki, tak że związek przedstawionego na niej wskaźnika z aktywnością obywatelską można określić jako pośredni.

W zestawieniu według typów KW, najwięcej mandatów do rad powiatów na Mazowszu zdobyły komitety wyborcze „jednookręgowe”¹¹ – 44%. Spośród komitetów wyborczych reprezentujących ogólnokrajowe partie polityczne, w czołówce znalazły się PiS – 22% głosów oraz PSL – 19% (wykres 3).

Wykres 3. Poparcie dla kandydatów KW do rad powiatu w województwie mazowieckim ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Na obszarze centralnym województwa mazowieckiego występuje małe zróżnicowanie pod względem przynależności do poszczególnych komitetów kandydatów wybranych do rad powiatów. Przeważają ci z KW „jednookręgowych” (jak w całym województwie), natomiast pozostałe mandaty zdobyły komitety reprezentujące duże ugrupowania polityczne – PSL (ze

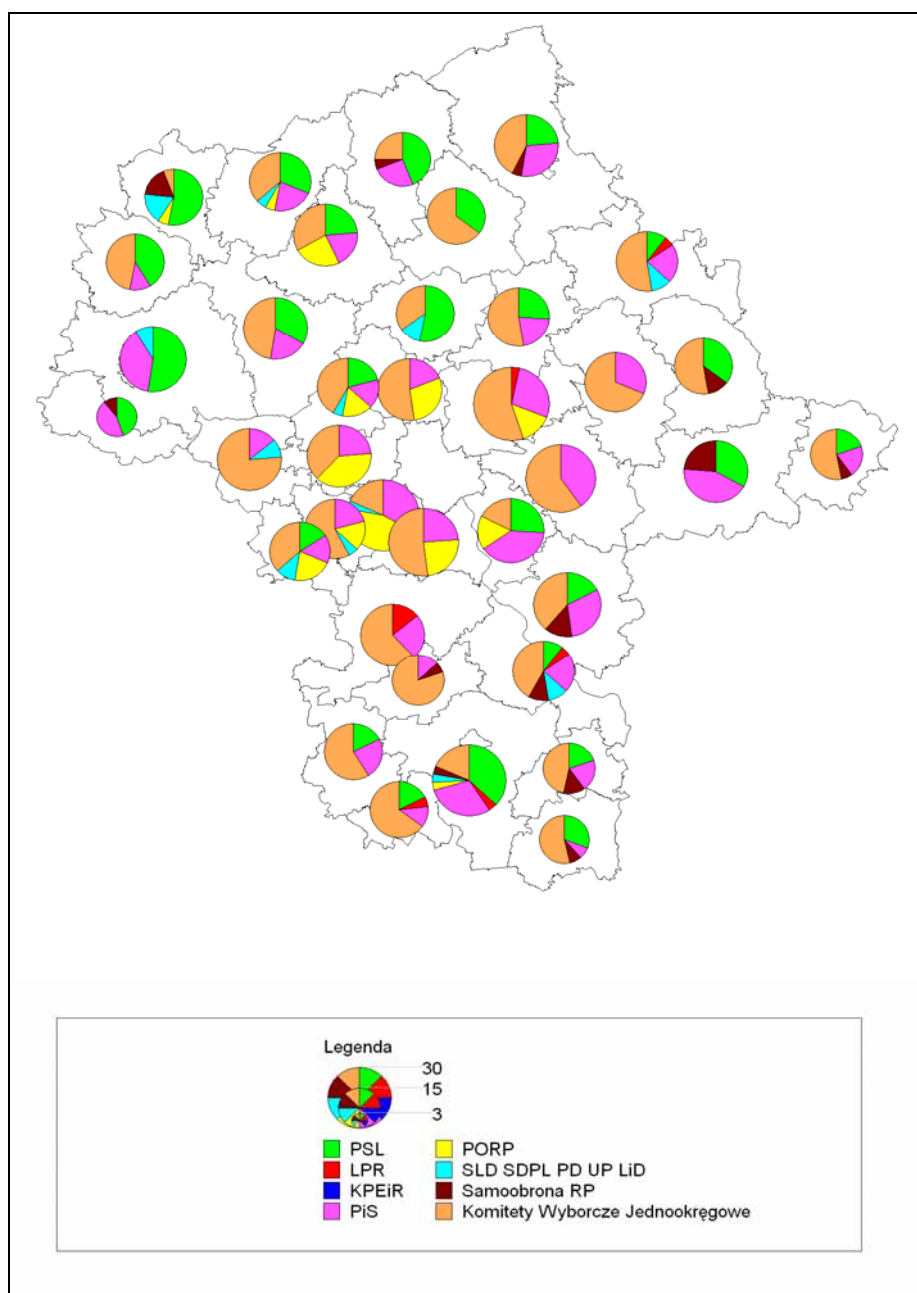
¹¹ Komitety, których listy kandydatów zarejestrowane zostały tylko w jednym okręgu wyborczym.

znacznym udziałem w powiatach północnych i wschodnich oraz powiecie radomskim), PiS oraz PO RP.

Duże zróżnicowanie struktury przyznanych mandatów na tle całego województwa wystąpiło w obszarach problemowych. Największe w powiatach położonych na południu Mazowsza, które charakteryzowały się najwyższą frekwencją. Urozmaicenie struktury wynika z jednej strony z dużego uczestnictwa społeczeństwa w wyborach (wielość poglądów), z drugiej strony z dużej liczby kandydatów wśród mieszkańców, którzy te poglądy reprezentują (mapa 12).

W radach powiatów województwa mazowieckiego do zdobycia było od 15 do 29 mandatów. Największa konkurencja wystąpiła w powiatach: kozienickim, wyszkowskim i ciechanowskim. Najmniejsza zaś w powiatach: żuromińskim, siedleckim, makowskim, pruszkowskim, ostrołęckim.

Mapa 12. Kandydaci wybrani do rad powiatu w powiatach województwa mazowieckiego

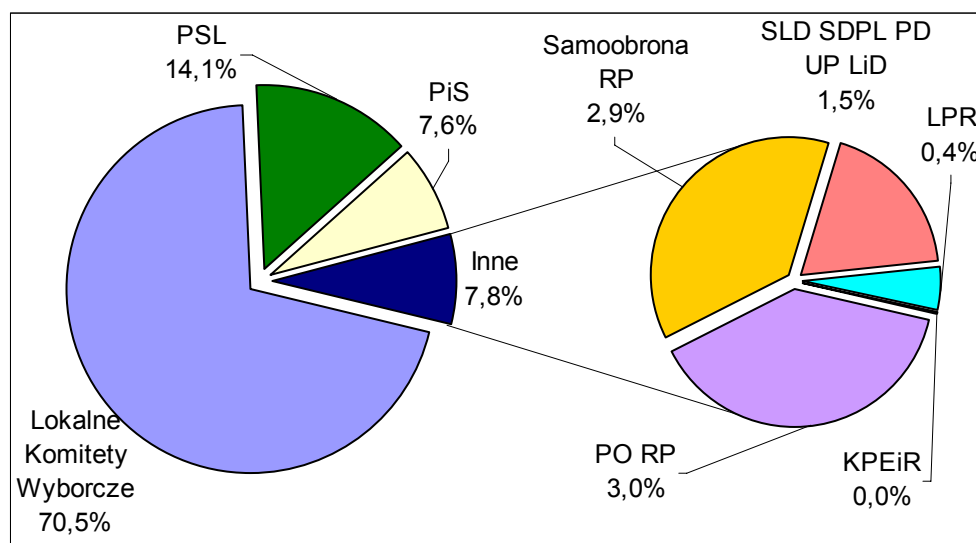

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

9. WYBORY DO RAD GMINNYCH WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Analiza wyników wyborów do władz samorządu gminnego pozwala, poprzez identyfikację preferencji wyborczych mieszkańców (wybór radnych z poszczególnych komitetów wyborczych), określić ich potrzeby i interesy. Radni gmin mogą wpływać bezpośrednio na politykę rozwoju danej jednostki, decydując o lokalnej jakości życia, środowisku najbliższym wyborcom. Im większe zyskali poparcie ze strony mieszkańców, tym łatwiej im później uniknąć kolizji interesów partnerów społecznych i zarządzać rozwojem, w tym rozwiązywać często złożone problemy.

Wyborcy we wszystkich gminach Mazowsza większość swoich głosów oddali na kandydatów z lokalnych komitetów wyborczych. Świadczyć to może o chęci oderwania problemów polityki rządu od spraw lokalnych (wykres 4, mapa 13).

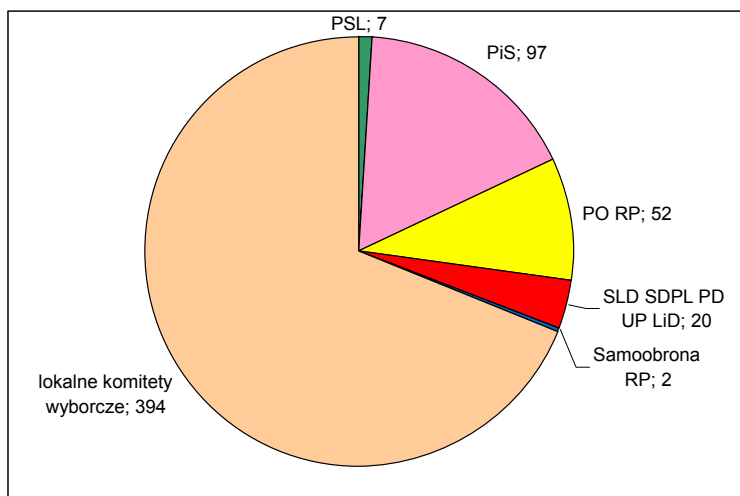
Wykres 4. Poparcie dla poszczególnych KW w wyborach do rad gmin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

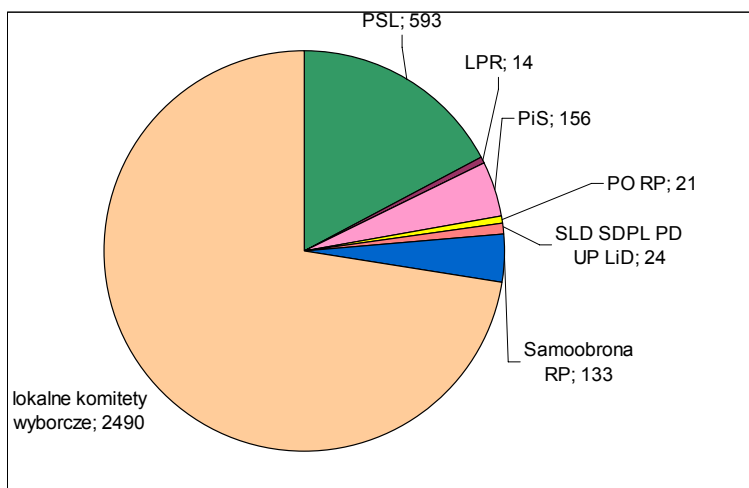
Zróźnicowanie poparcia dla następujących w kolejności komitetów wyborczych, których reprezentanci weszli do rad gmin, wskazuje jednak na występujące różnice poglądów, a co za tym idzie potrzeb i interesów lokalnych mieszkańców w grupach gmin obszaru metropolitarne i reszty Mazowsza oraz między gminami miejskimi i wiejskimi.

Pomijając (w tym rozdziale) wyniki wyborów w miastach na prawach powiatu, poparcie dla kandydatów KW PSL było silne tylko na obszarach peryferyjnych regionu, głównie w gminach typowo rolniczych. W gminach centralnych dominowało poparcie dla kandydatów z komitetów lokalnych, a w wielu tylko oni otrzymali mandaty. Partie o znaczeniu ogólnopolskim nie miały niemal żadnego znaczenia w wyborach do władz lokalnych w centralnie położonych gminach (patrz mapa 13). Zróźnicowanie struktury mandatów zależy silnie oprócz położenia gmin względem metropolii, także, a właściwie przede wszystkim od stopnia urbanizacji gminy. Do rad w gminach miejskich w większym stopniu weszli kandydaci z listy „dużych” partii (przede wszystkim z PO, PiS, SLD), a w gminach wiejskich – główne znaczenie miało przede wszystkim PSL. Odnotowano tam również niewielki udział partii o bardziej skrajnych poglądach: LPR i Samoobrony (zob. wykres 5). Można więc uznać, że na Mazowszu w wyborach do rad gmin preferowane były partie umiarkowane.

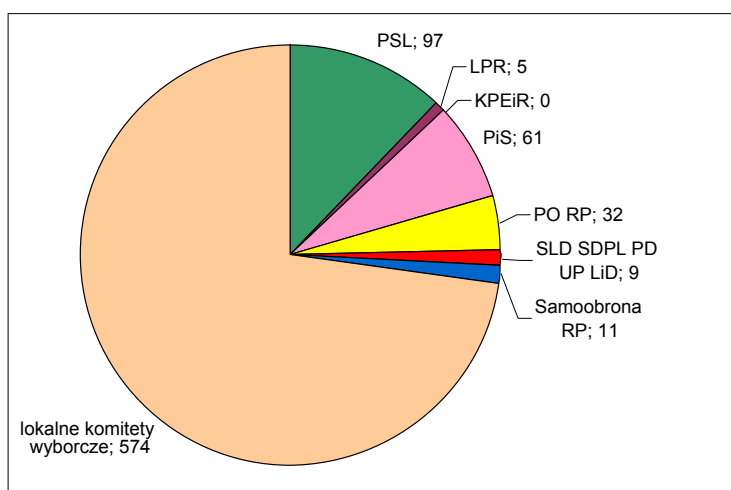
gminy miejskie

gminy wiejskie

gminy miejsko-wiejskie

Wykres 5. Struktura mandatów w poszczególnych grupach gmin Mazowsza według komitetów wyborczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

PSL zdobyło mandaty do rad gmin w 167 gminach (wliczając rady miast na prawach powiatu). Największy udział, ponad 50 % obsadzonych miejscach w wyborach do rad gmin, PSL uzyskał w 27 gminach (Mapa 13).

LPR uzyskało mandaty w 7 gminach, w gminach tych udział obsadzonych miejsc waha się od 5 do 13 % (Mapa 14).

Krajowa Partia Emerytów i Rencistów nie zdobyła żadnego mandatu do rad gmin.

PiS zdobyło mandaty w 105 gminach. Bezwzględna większość uzyskał w 3 gminach w tym w mieście na prawach powiatu Radomiu (Mapa 15).

PO RP uzyskało mandaty w 37 gminach. Największy sukces Partia ta odniosła w dzielnicach miasta stołecznego Warszawy, gdzie łącznie uzyskała 47% miejsc. W przeważającej mierze Platforma zdobyła głosy w gminach miejskich i miejsko-wiejskich (Mapa 16).

Lewica i Demokraci uzyskali mandaty w 35 gminach. Najwięcej bo 33 % udział głosów zdobyła gminie Lubowidz (Mapa 17).

Samoobrona RP zdobyła mandaty w 78 gminach. Największy udział 40 % w radach gmin ma w gminach Maciejowice i Korczew (Mapa 18).

Lokalne komitety wyborcze zdobyły zdecydowanie największą liczbę mandatów we wszystkich gminach i miastach na prawach powiatu. Mandatów na radnych komitety te nie zdobyły jedynie w dzielnicach Warszawy. Komitety lokalne uzyskały bezwzględną większość w 246 gminach województwa, natomiast stu procentową obsadę miejsc radnych w 53 gminach (Mapa 19).

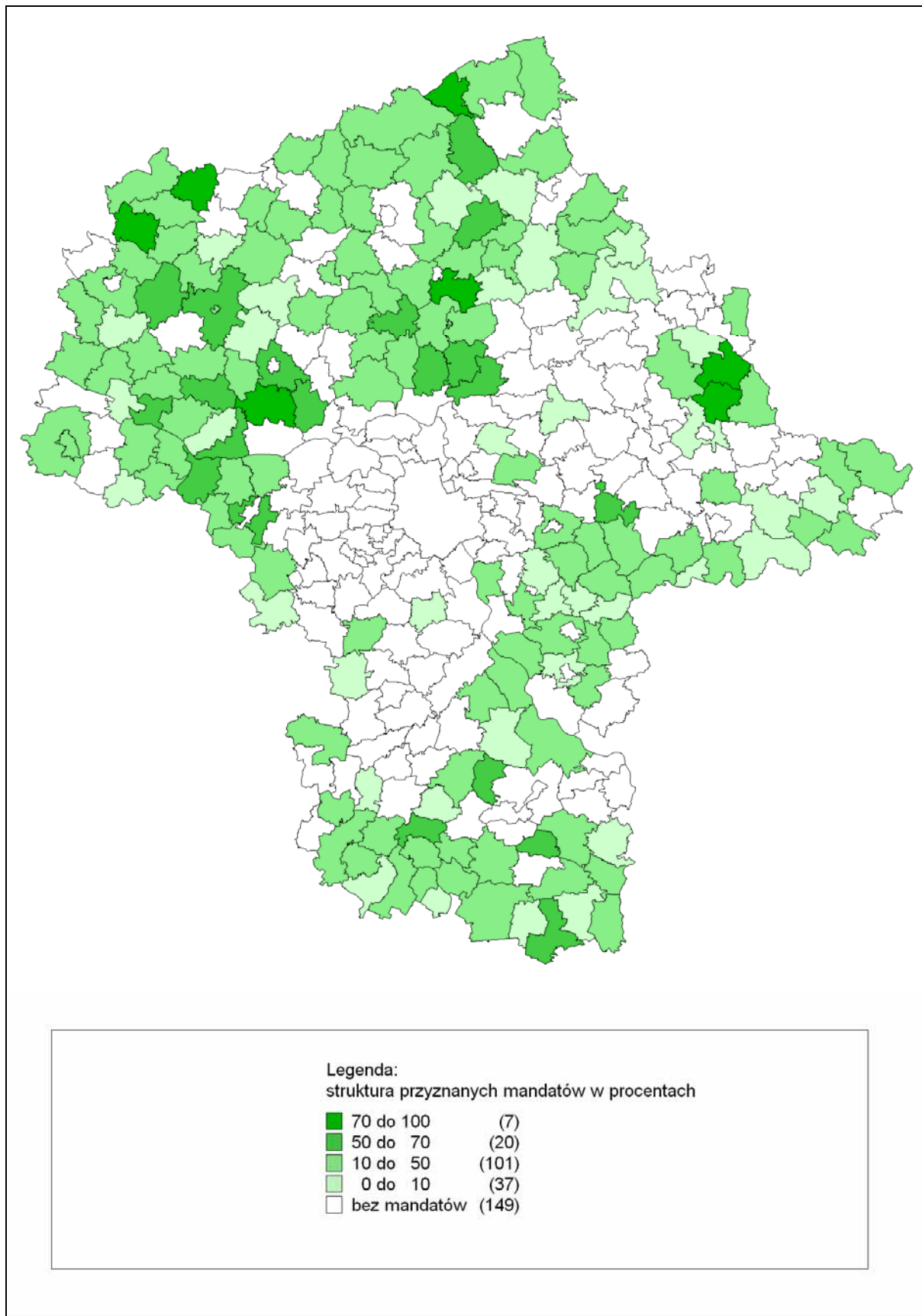
Na mapie 20 zaprezentowano te gminy, w których poszczególne komitety wyborcze uzyskały bezwzględną przewagę liczby miejsc w radach. Należy jednak zaznaczyć, że wynik lokalnych KW podany jest w formie zagregowanej i nie prezentuje udziału poszczególnych komitetów w radach. Nie oznacza to więc „automatycznie” zgodności i jednomyślności w rządzeniu. Pokazuje to silny związek mieszkańców z lokalną elitą. Wyniki wyborów do rad gmin w województwie mazowieckim nie są zaskakujące. Zbliżone są do ogólnych trendów panujących na polskiej scenie politycznej i szerzej – w społeczeństwie obywatelskim.

Spośród ogólnopolskich ugrupowań politycznych marginalne znaczenie ma LPR. PO uzyskała najlepsze wyniki w Warszawie (gdzie odniosła pełne zwycięstwo zarówno w wyborach do rady miasta, jak i na urząd prezydenta miasta) i gminach miejskich.

Najwięcej mandatów do rad gmin zdobyło PSL, jednakże w przeważającej części jedynie na peryferiach regionu, w gminach wiejskich, osłabiając tym samym wynik Samoobrony RP, której znaczenie zmalało.

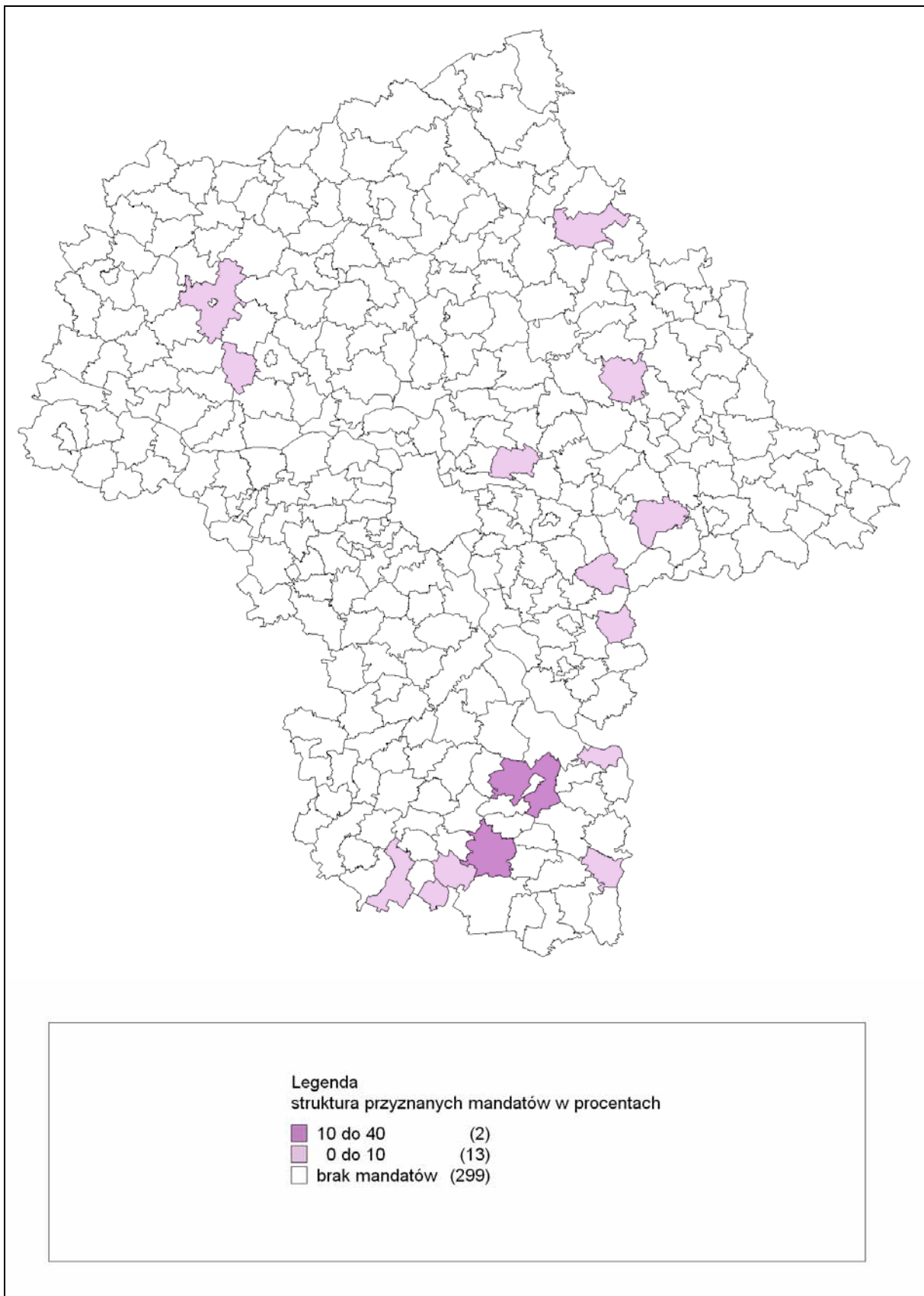
Odwrotnie do tendencji w polityce centralnej, bardzo dobry wynik w wyborach samorządowych uzyskało PSL. Jest to zrozumiałe ze względu na charakter partii, przejaw tradycji oraz wysoką sprawność zarządzania gospodarzy–„ludowców”.

Mapa 13. Udział mandatów do rad gmin komitetu wyborczego PSL

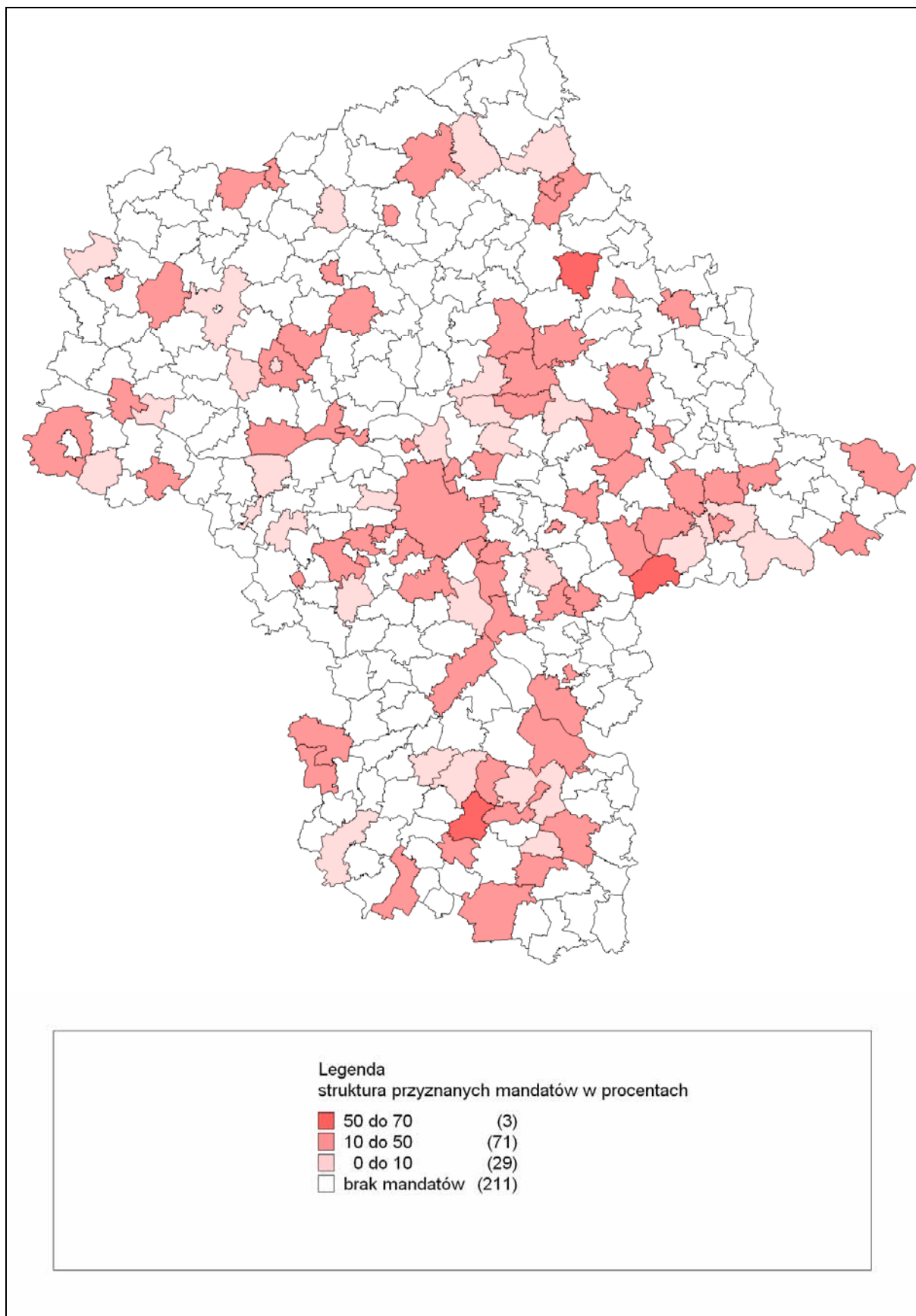
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Mapa 14. Udział mandatów do rad gmin komitetu wyborczego LPR

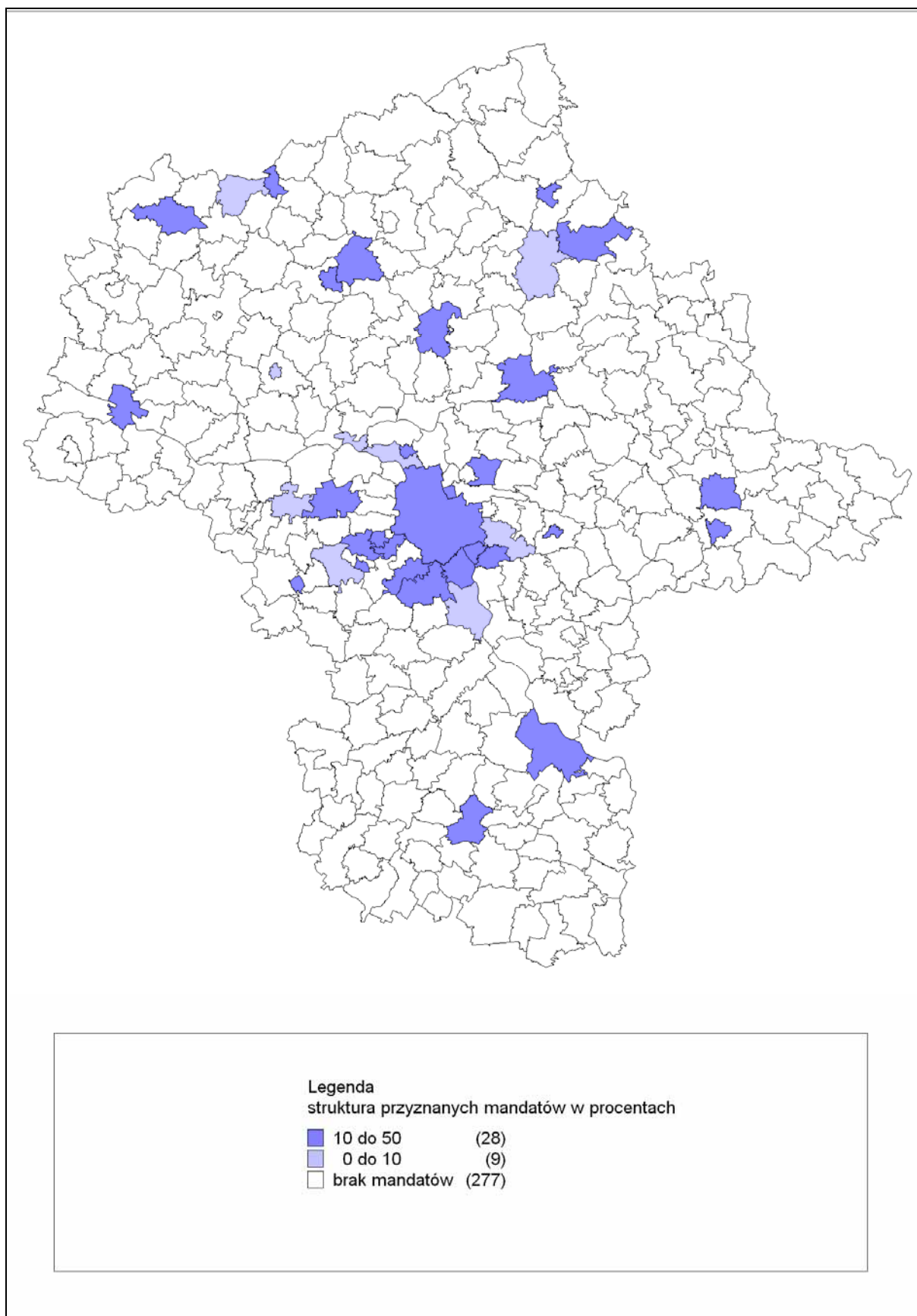
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Mapa 15. Udział mandatów do rad gmin komitetu wyborczego PiS

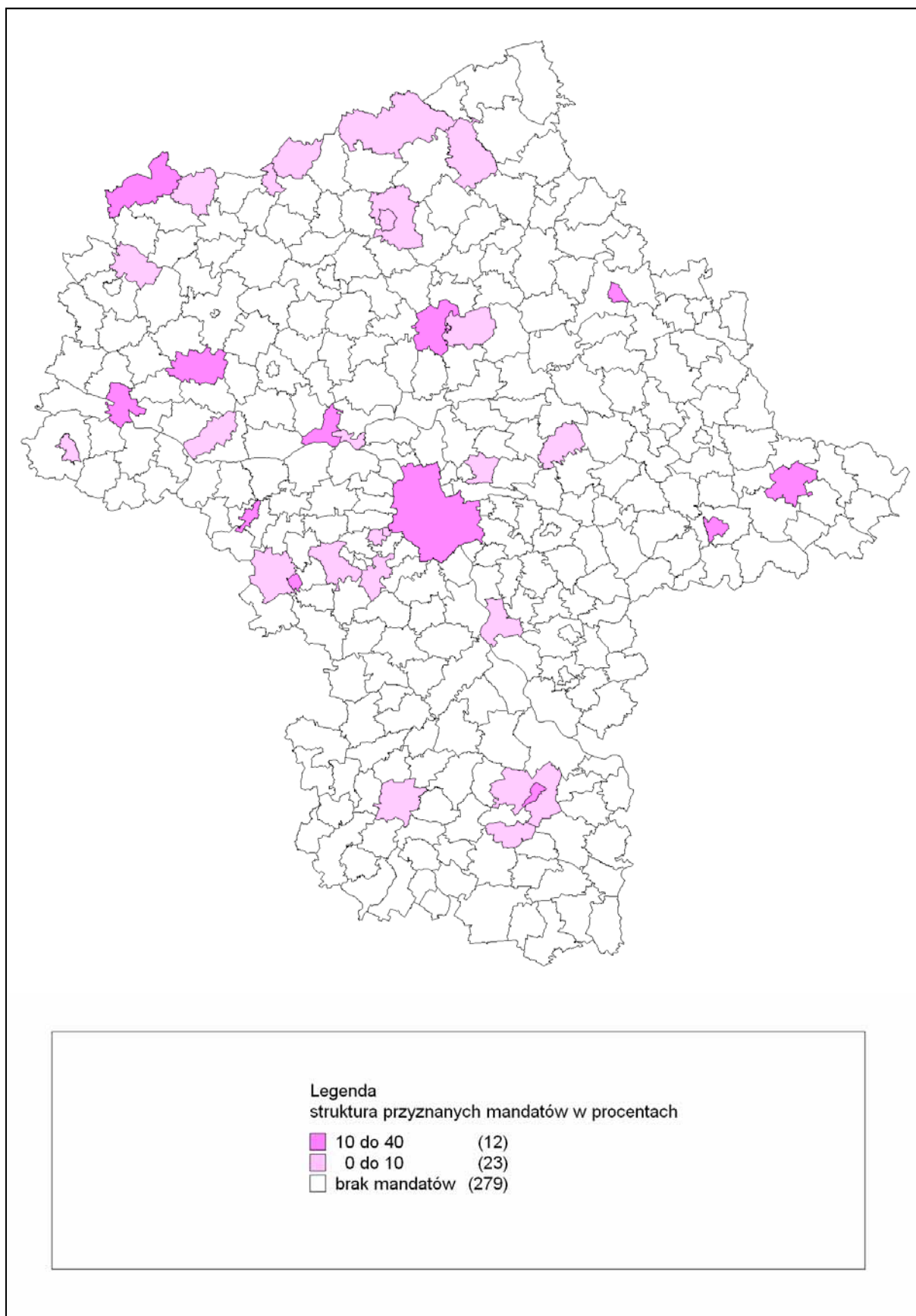
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Mapa 16. Udział mandatów do rad gmin komitetu wyborczego PO RP

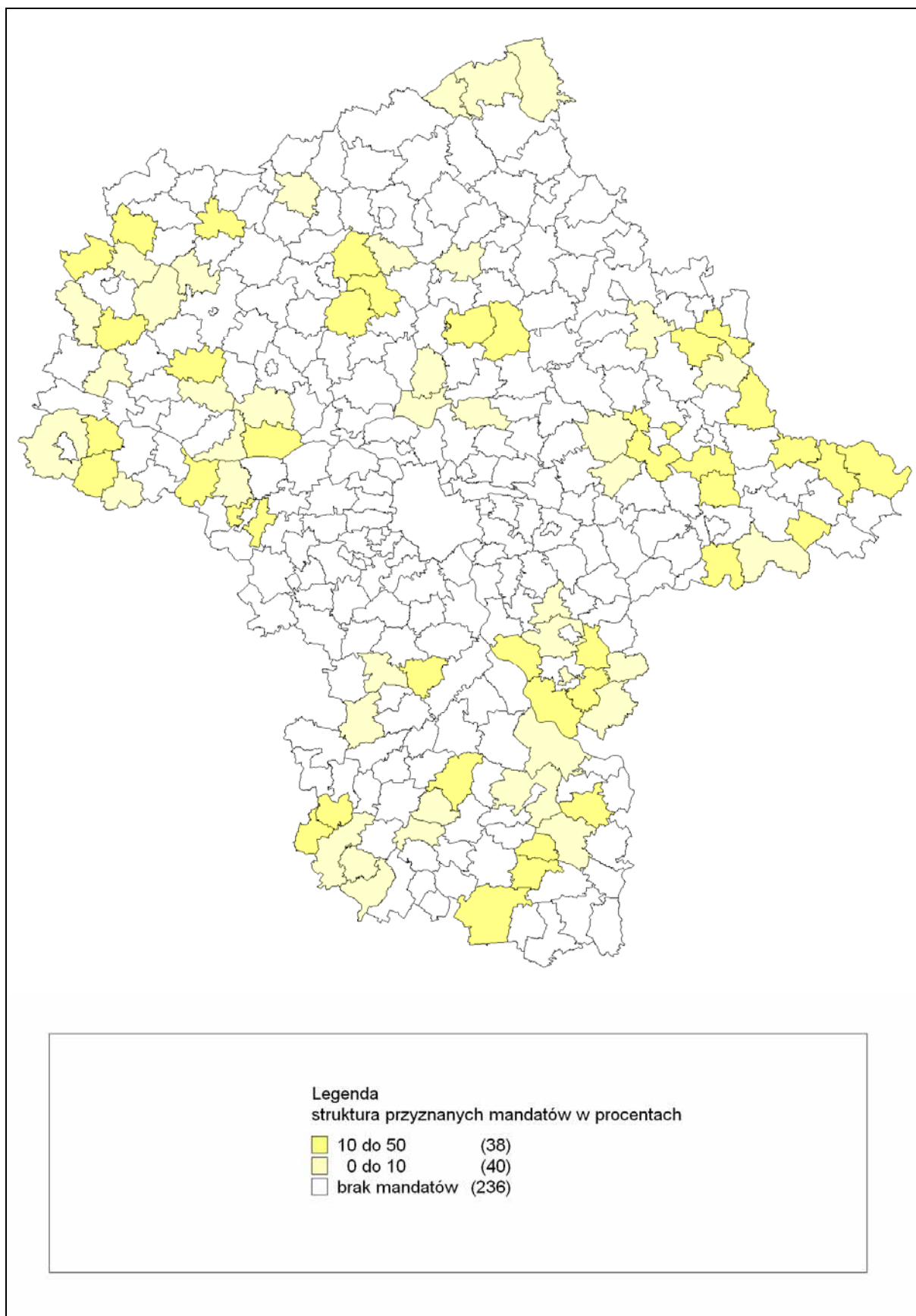
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Mapa 17. Udział mandatów do rad gmin komitetu wyborczego Lewica i Demokraci

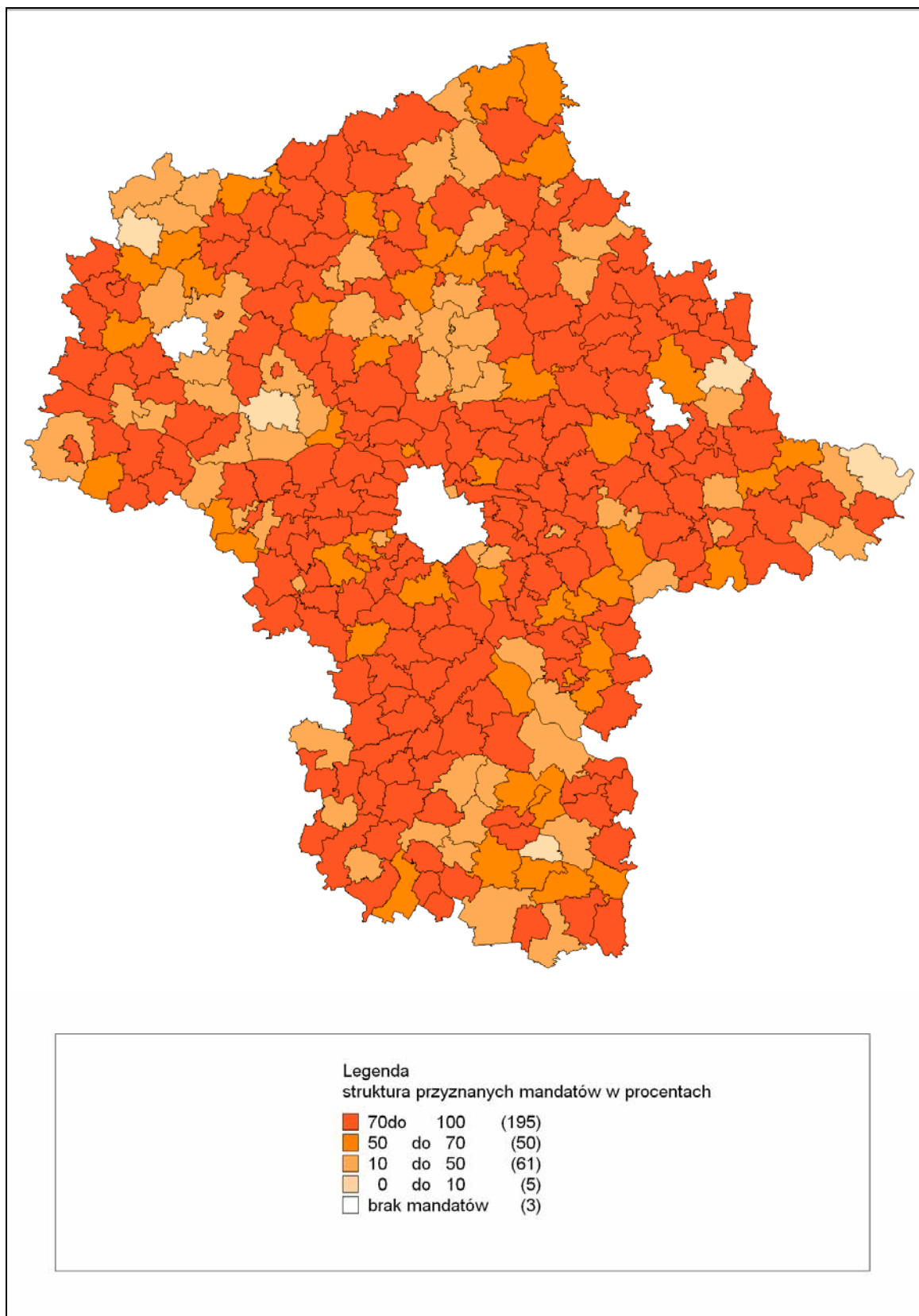
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Mapa 18. Udział mandatów do rad gmin komitetu wyborczego Samoobrona RP

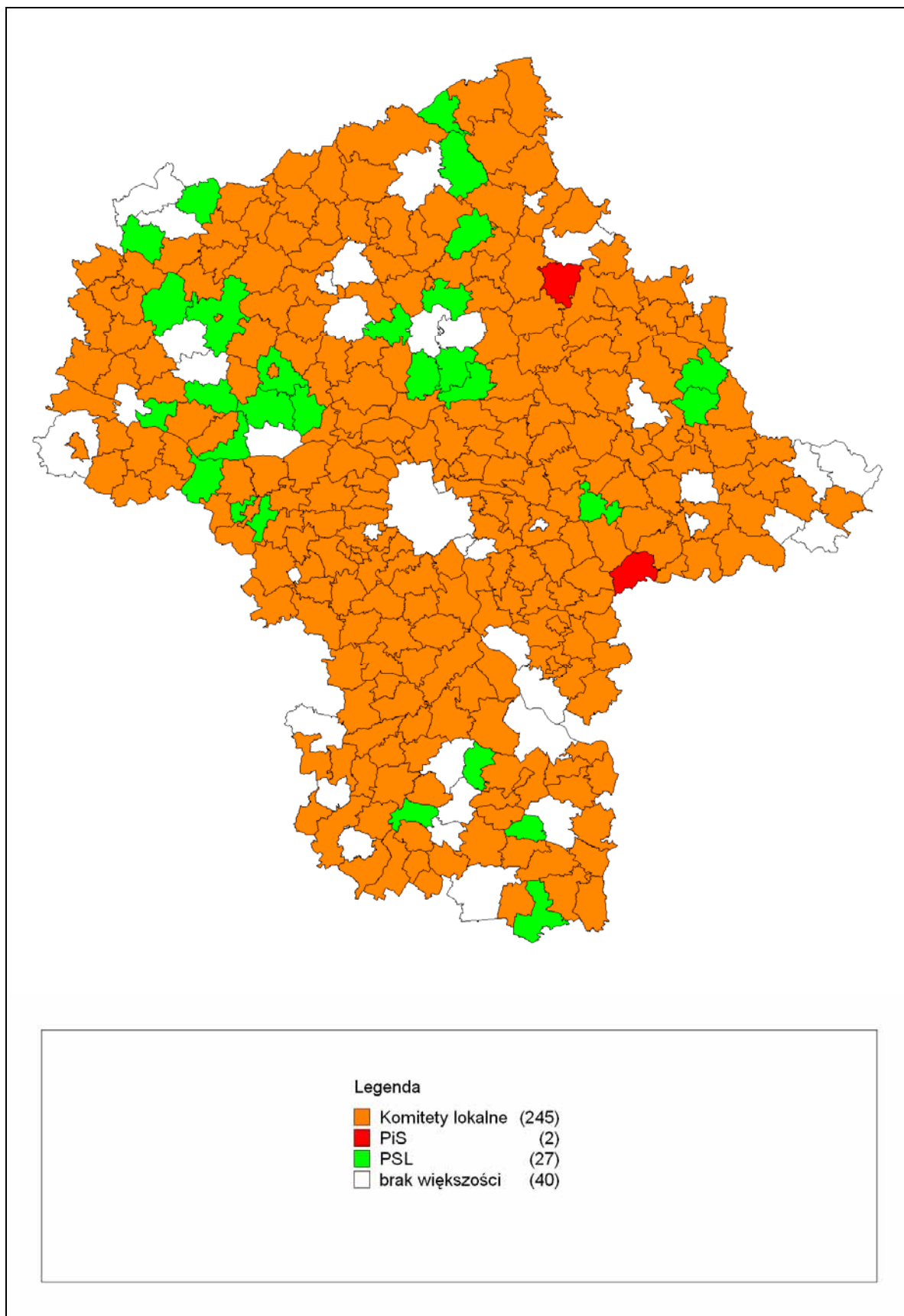
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Mapa 19. Udział mandatów do rad gmin lokalnych komitetów wyborczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Mapa 20. Gminy, w których poszczególne komitety wyborcze uzyskały bezwzględną większość w radzie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

10. WYBORY DO RAD MIAST NA PRAWACH POWIATU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Miasta na prawach powiatu (powiaty grodzkie) są specyficznymi jednostkami samorządowymi łączącymi w sobie zarówno szczebel gminny, jak i powiatowy¹². Podstawą prawną ich funkcjonowania jest ustawa o samorządzie gminnym oraz ustawa o samorządzie powiatowym. Powiat grodzki jest gminą o statusie miasta, wykonującą zadania powiatu.

W województwie mazowieckim usytuowanych jest pięć miast na prawach powiatów. Do zdobycia, w wyborach do rad było ogółem 159 mandatów, a zarejestrowanych kandydatów 2 569 (z 54 komitetów, na 271 listach), czyli średnio na 1 mandat przypadało 16 kandydatów.

We wszystkich miastach na prawach powiatu władzę wykonawczą sprawuje prezydent miasta. Organem uchwałodawczym jest jedna rada posiadająca uprawnienia rady gminy i powiatu.

Tabela 8. Wybory do Rad Miast na Prawach Powiatu

Nazwa	Liczba				
	okręgów	mandatów	komitetów	zarejestrowanych list	kandydatów ze wszystkich list
m. Ostrołęka	3	23	10	28	334
m. Płock	4	25	10	40	414
m. Radom	5	28	14	60	588
m. Siedlce	4	23	6	24	255
m. st. Warszawa	10	60	14	119	978

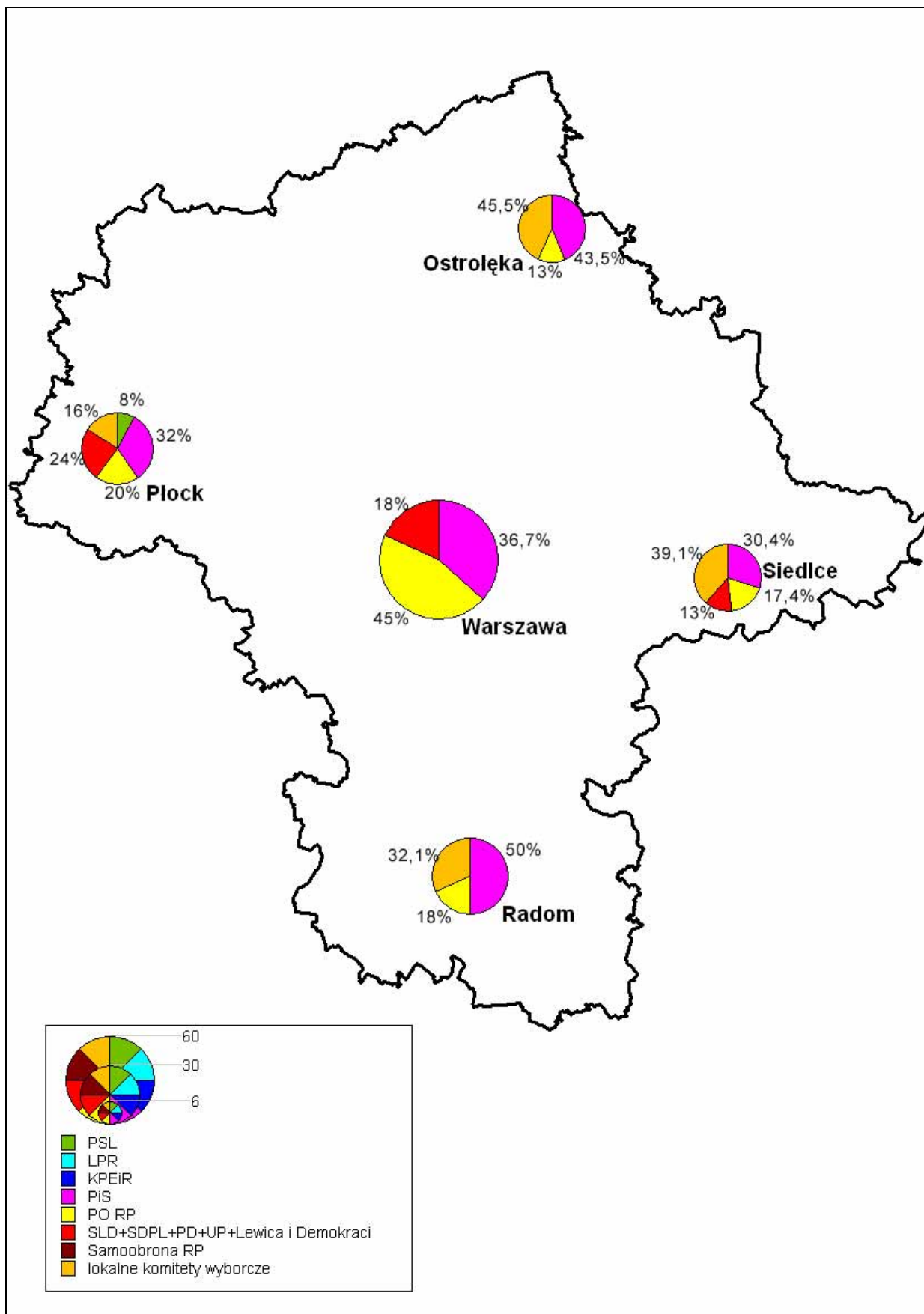
Źródło: PKW

Największe zróżnicowanie w strukturze komitetów, których kandydaci zostali obdarzeni społecznym zaufaniem wystąpiło w Płocku, co może świadczyć o dużej polaryzacji poglądów oraz niewystępowaniu wiodącej siły politycznej w mieście (zróżnicowane komitety uzyskały podobne wyniki). O wystąpieniu bardziej jednorodnej struktury można mówić w pozostałych miastach. Co zrozumiałe, jedynie w m. st. Warszawa żadnego znaczenia nie miały lokalne komitety wyborcze (najlepszy wynik uzyskał KW PO RP), głównie ze względu na stołeczny charakter miasta, a więc i rywalizację czołowych kandydatów głównych partii politycznych. W pozostałych miastach największym zaufaniem zostały obdarzone: komitety lokalne (ogółem), PiS, PO RP oraz w Siedlcach Lewica i Demokraci, przy czym lepsze wyniki osiągnęły komitety wyborcze reprezentujące czołowe partie polityczne w kraju (patrz mapa 21). Może być to spowodowane większą anonimowością mieszkańców tych miast, ale jest w pewnym stopniu specyficzne dla Mazowsza. W innych dużych miastach na prawach powiatu, w pozostałych regionach kraju, bowiem, kandydaci lokalnych komitetów nierzadko stanowią większość nowowybranych radnych.

¹² Status powiatów grodzkich, po wprowadzeniu w dniu 1 stycznia 1999 roku nowego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa, otrzymały:

- miasta liczące ponad 100 tysięcy mieszkańców,
- dawne stolice województw (poza Ciechanowem, Piłą i Sieradzem; samorzady tych miast zrezygnowały ze statusu miast na prawach powiatu),
- niektóre miasta w dużych aglomeracjach miejskich: Jastrzębie-Zdrój, Jaworzno, Mysłowice, Piekary Śląskie, Siemianowice Śląskie, Sopot, Świętochłowice, Swinoujście, Żory.

Mapa 21. Kandydaci wybrani do rad miast na prawach powiatu na Mazowszu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

11. WYBORY NA WÓJTÓW, BURMISTRZÓW I PREZYDENTÓW

W wyniku pierwszej tury wyborów obsadzonych zostało 72% stanowisk wójtów, burmistrzów i prezydentów¹³. Na 314 urzędów zostało wybranych 226 osób, zyskując poparcie ponad połowy wyborców swojej gminy lub miasta. Aż 10 kandydatów otrzymało po ponad 90% głosów („rekordzista” był R. Gałka w gminie Lutocin – powiat żuromiński – z 96% poparciem (Tabela 9), przy czym warto zauważyć, że wszyscy niżej wymienieni wybrani zostali na kolejną kadencję. Ich wysoki wynik potwierdza, z jednej strony, ich popularność wśród lokalnych wyborców (którzy w większości przypadków nie kierowali się sympatiami partyjnymi – ośmiu kandydatów z najwyższym wynikiem startowało z list komitetów wyborczych wyborców), a z drugiej, zasadność wprowadzenia w 2002 r.¹⁴ bezpośredniej wybieralności wójtów, burmistrzów i prezydentów. Może ona stymulować aktywność obywatelską mieszkańców, dając im poczucie, że głosując na „sprawdzonego” kandydata mają większy wpływ na rozwój swojej gminy. Ta ostatnia zależność, choć bardziej widoczna w mniejszych społecznościach, ponieważ to gminy wiejskie cechowały się wyższym niż miejskie wskaźnikiem reelekcji w I turze wyborów, pozwala jednak zauważyć ogólną przewagę komitetów wyborczych wyborców (KWW) w wyborach wójta, burmistrza, czy prezydenta. Spośród kandydatów partii politycznych o znaczeniu ogólnopolskim, mandat w I turze otrzymało 48 osób, czyli niespełna ¼ nowych wójtów, burmistrzów i prezydentów. W tym układzie sukcesem określić można wynik Komitetu Wyborczego Polskiego Stronnictwa Ludowego, który to zdobywając 43 mandaty zdecydowanie zwyciężył partyjną rywalizację na tym polu (Mapa 22).

Tabela 9. Kandydaci na wójtów/burmistrzów/prezydentów wybrani z największym poparciem w I turze wyborów

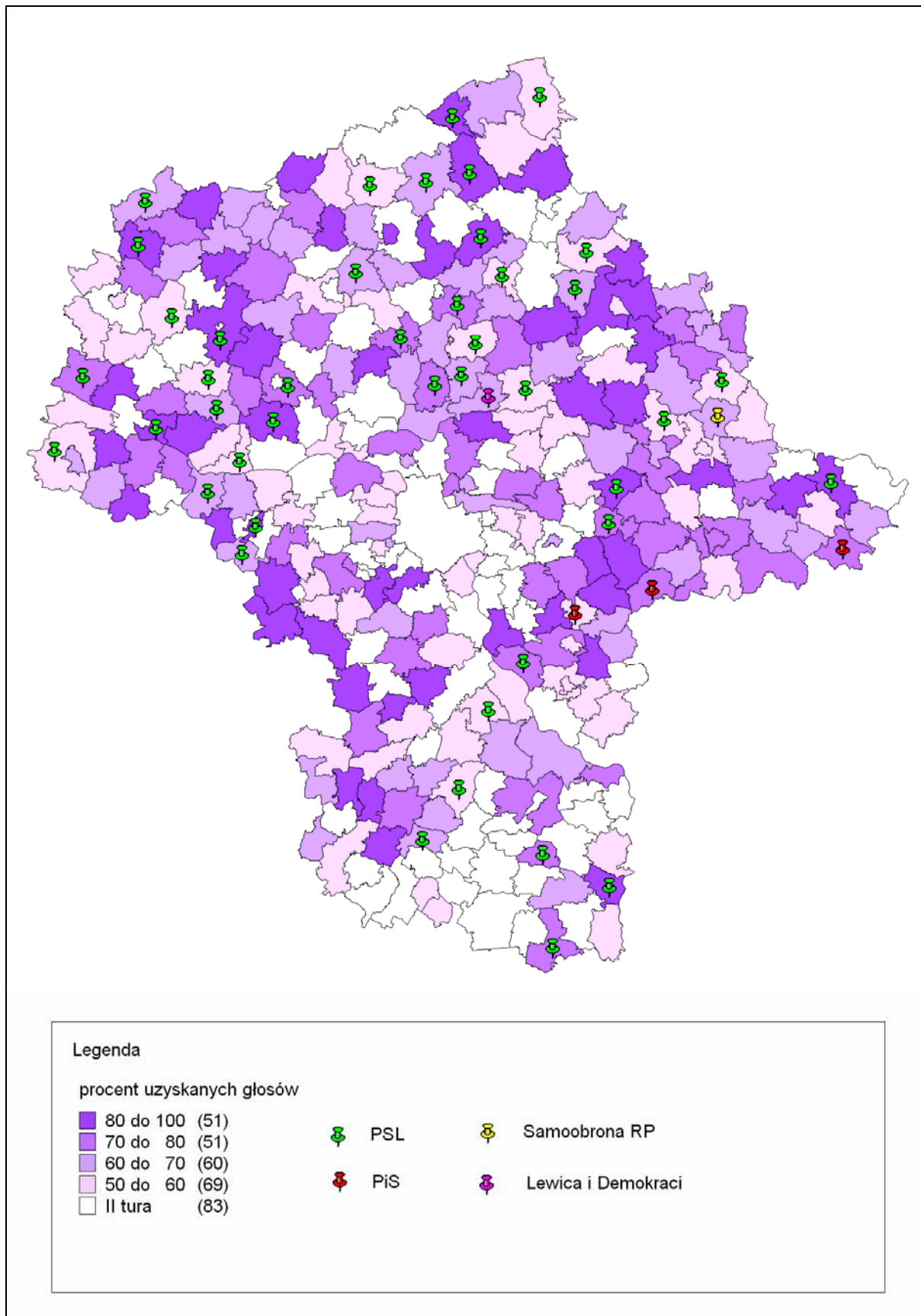
gmina	powiat	wybrany kandydat	komitet wyborczy	% głosów
gm. Lutocin	żuromiński	Gałka Ryszard	Komitet Wyborczy PSL	95,78
gm. Platerów	łosicki	Garucki Jerzy	Komitet Wyborczy PSL	95,45
gm. Górzno	garwoliński	Sabak Waldemar	KWW „Przyszłość dla Górzna”	94,30
gm. Mszczonów	żyrdowski	Kurek Józef	KWW Forum Samorządowo - Rzemieślnicze	92,28
gm. Przasnysz	przasnyski	Wróblewska-Morawska Grażyna	KWW Gmina Przasnysz	91,76
gm. Stoczek	węgrowski	Wójcik Mieczysław	Komitet Wyborczy Wyborców Nasza Gmina	91,69
gm. Stary Lubotyń	ostrowski	Gumkowski Ireneusz	KWW „BĄDŹCIE Z NAMI”	91,55
gm. Łąck	płocki	Białecki Zbigniew	KWW - Pójdźmy Razem	91,05
gm. Przesmyki	siedlecki	Skolimowski Andrzej	KWW Samorządu Gminy Przesmyki	90,79
gm. Grudusk	ciechanowski	Ogłęcki Jacek	KWW „Jedność – Grudusk”	90,16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

¹³ Zgodnie z art. 26 ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2001 r. Nr 142 poz. 1591), prezydenta miasta wybiera się w miastach liczących ponad 100 tys. mieszkańców, oraz w tych, w których w chwili wejścia w życie tej ustawy (t.j. 27 maja 1990 r.) prezydent był organem wykonawczo-zarządzającym.

¹⁴ Ustawą z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta. Dz. U. 2001 r. Nr 127 poz. 1089.

Mapa 22. Wyniki I tury wyborów na wójtów, burmistrzów i prezydentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

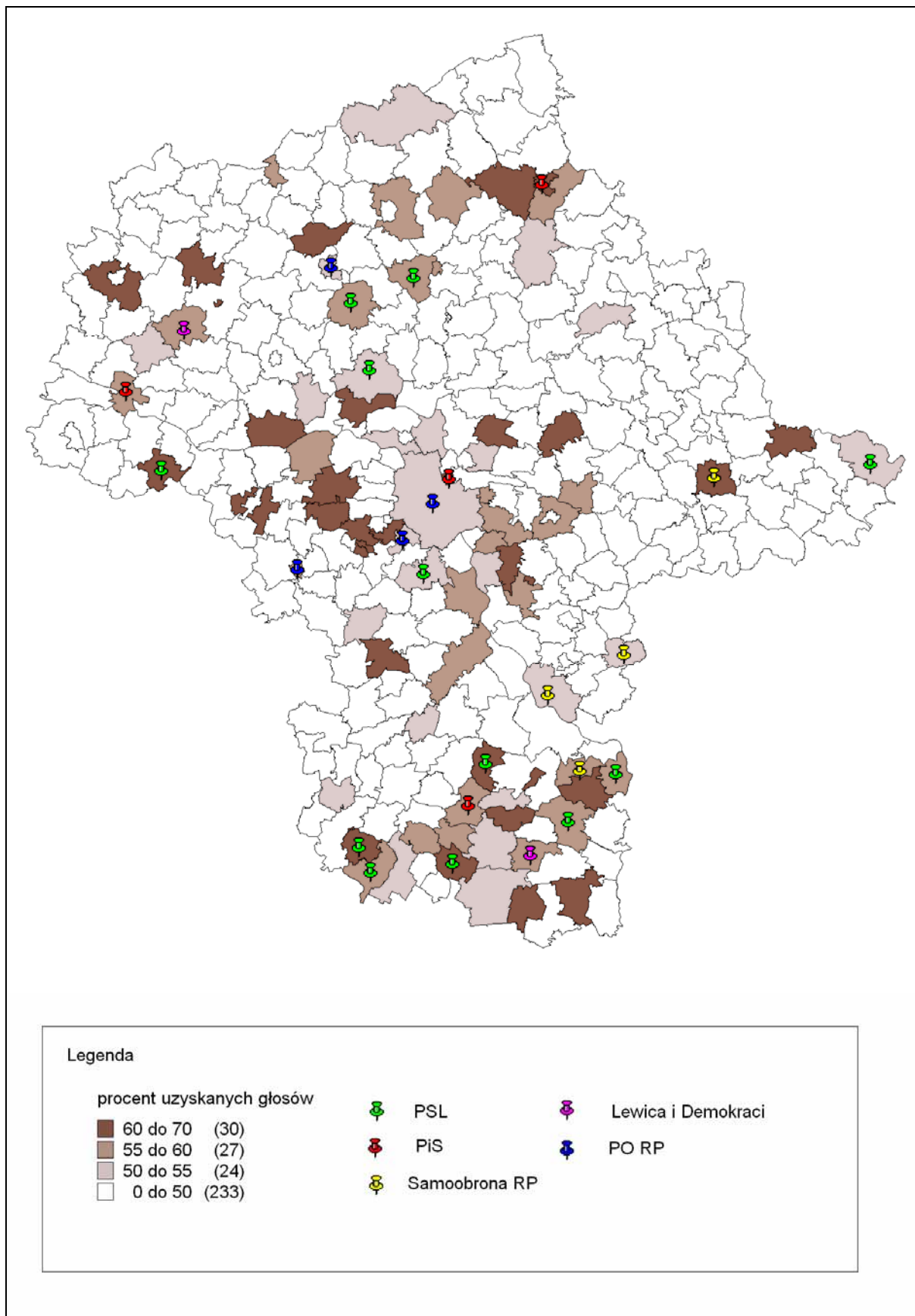
W II turze na 88 gmin i miast na prawach powiatu głosowania przeprowadzono w 86. W dwóch gminach – Płońsk i Suchocin ponowne głosowanie w wyborach wójta /burmistrza/ prezydenta miasta odbędzie się w dniu 10 grudnia 2006 r.

W wyniku tego głosowania wybrano 26 przedstawicieli z ogólnokrajowych komitetów wyborczych, z czego 12 osób to przedstawiciele PSL, a po 4 osoby – PiS, Samoobrony RP i PO RP. Ponadto wybrano 2 przedstawicieli Lewicy i Demokratów. Pozostali to osoby reprezentujące lokalne komitety wyborcze. Wyniki głosowania w II turze wyborów prezentuje mapa 23.

Łączne wyniki wyborów na wójta /burmistrza/ prezydenta miasta zaprezentowane zostały na mapie 24.

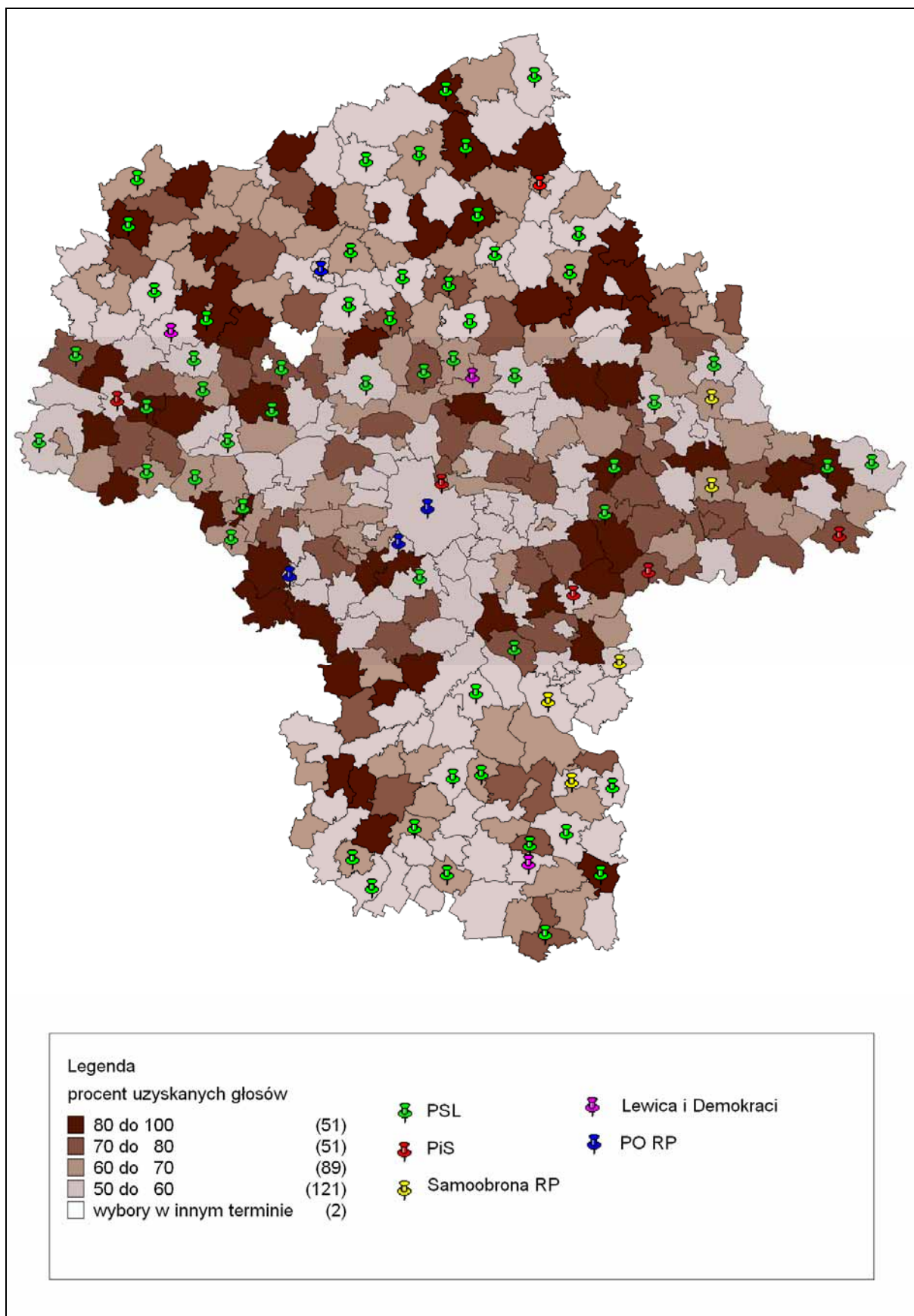
W przeważającej liczbie jednostek najbliższego obywatelom szczebla samorządu, gospodarza wybrano już w I turze wyborów. Patrząc na ogólne wyniki (po I i II turze), najwięcej urzędów obsadzili kandydaci reprezentujący lokalne komitety wyborcze. Większość gmin, w których konieczne okazało się przeprowadzenie II tury wyborów, skupionych jest w centralnym i południowym obszarze województwa. Były to także wszystkie miasta na prawach powiatu.

Mapa 23. Wyniki II tury wyborów na wójtów, burmistrzów i prezydentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Mapa 24. Łączne wyniki wyborów na wójtów, burmistrzów i prezydentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

PODSUMOWANIE

Wybory samorządowe są najlepszą okazją do partycypacji lokalnych społeczności w rządzeniu. Jest to najbardziej rzeczywisty przejaw zapisanej w Artykule 4 Konstytucji RP zasady, iż władze zwierzchnią w państwie sprawuje naród. Decentralizacja władzy na poziom samorządów terytorialnych przyczyniła się również do pełniejszej realizacji zasady subsydiarności, będącej jedną z podstawowych zasad Prawa wspólnotowego i postulowaną m.in. we wspomnianej na wstępie Europejskiej Karcie Samorządu Lokalnego. Reforma samorządowa z 1998 roku, powołująca do życia trzy szczeble samorządu terytorialnego umożliwiła realny udział mieszkańców w decydowaniu o sprawach swojego najbliższego otoczenia, swojej „małej ojczyzny”. Stąd też w wyborach samorządowych występuje duży udział lokalnych komitetów wyborczych, a ich przedstawiciele zdobywają liczne mandaty w radach, jak również na urzędy wójtów, burmistrzów i prezydentów. W zależności od szczebla samorządu terytorialnego zmienia się jednak, co oczywiste, znaczenie lokalnych komitetów.

Tabela 10. Kandydaci wybrani reprezentujący lokalne komitety wyborcze

Liczba wybranych kandydatów do sejmiku województwa	0
Liczba wybranych kandydatów do rad powiatów	320
Liczba wybranych kandydatów do miast na prawach powiatu	32
Liczba wybranych kandydatów do rad gmin	3 490
<i>w tym:</i>	
gminy miejskie	426
gminy wiejskie	2 490
gminy miejsko-wiejskie	574
<i>Liczba wybranych kandydatów na wójta, burmistrza, prezydenta w I turze</i>	<i>181</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Kandydaci zgłoszeni na listach lokalnych komitetów wyborczych stanowili w województwie mazowieckim zdecydowaną większość na powiatowym szczeblu samorządu. Mają oni również największy udział w podziale mandatów na szczeblu gminnym. Na 4795 mandatów możliwych do zdobycia w radach gmin województwa mazowieckiego, lokalne komitety zdobyły łącznie 3490 mandatów, co stanowi 72,78% ogólnej ich liczby. Również w wyborach na urząd wójta, burmistrza i prezydenta, spośród 226 wybranych w pierwszej turze głosowania aż 80,09% (181) stanowiły osoby popierane przez komitety lokalne, nienależące do żadnego z ugrupowań politycznych o zasięgu ogólnokrajowym.

Zupełnie inaczej kształtuje się sytuacja na wyższych szczeblach samorządu i w większych miastach. Do rad powiatów lokalne komitety zdobyły już niecałą połowę mandatów możliwych do otrzymania (43,54%), a do rad miast na prawach powiatu zaledwie 20,13% miejsc (średnią zaniża Warszawa, do rady której nie dostał się żaden reprezentant lokalnych komitetów, w pozostałych miastach mają oni swoich przedstawicieli). Żadne miejsce nie przypadło przedstawicielom komitetów lokalnych w Sejmiku Województwa Mazowieckiego, gdzie podział 51 mandatów nastąpił pomiędzy kandydatów komitetów wyborczych ogólnokrajowych partii politycznych (PO RP, PiS, PSL, Lewica i Demokraci, LPR).

Wyraźnie widoczne jest, iż im bliżej obywatela, tym bardziej liczą się konkretne działania, znajome osoby, które bezpośrednio można oceniać po ich czynach i skuteczności, a nie „wielka” polityka. Możliwa jest weryfikacja słów i czynów. Stąd też, tak dużym zaufaniem obdarzani są lokalni liderzy, gospodarze dobrze znani wśród mieszkańców. Dzięki temu na szczeblu gminnym możliwy jest większy aktywny udział społeczności lokalnych po stronie wybieralnych. Ich partycypacja w rządzeniu na poziomie lokalnym cieszy się szerokim poparciem.

Tabela 11. Wynik wyborczy komitetów o zasięgu ponadwojewódzkim

Wyszczególnienie	Numer komitetu wyborczego							Suma	Lokalne Komitety Wyborcze
	1	2	3	4	5	6	7		
Liczba wybranych kandydatów do sejmiku województwa	12	4	0	14	17	4	0	51	0
Liczba wybranych kandydatów do rad powiatów	142	8	0	163	58	20	24	415	320
Liczba wybranych kandydatów do rad miast na prawach powiatu	2	0	0	61	44	20	0	127	32
Liczba wybranych kandydatów do rad gmin, w tym:	699	19	1	375	149	73	146	1432	3 490
Gminy miejskie	9	0	0	158	96	40	2	305	426
Gminy wiejskie	593	14	1	156	21	24	133	942	2 490
Gminy miejsko-wiejskie	97	5	0	61	32	9	11	215	574
Liczba wybranych kandydatów na wójta, burmistrza, prezydenta w I turze	41	0	0	3	0	0	1	45	181
Liczba wybranych ogółem	896	31	1	616	268	117	171	2070	4 023

1	<i>KW Polskiego Stronnictwa Ludowego</i>
2	<i>Komitet Wyborczy Liga Polskich Rodzin</i>
3	<i>Komitet Wyborczy Krajowej Partii Emerytów i Rencistów</i>
4	<i>Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość</i>
5	<i>Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska RP</i>
6	<i>Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD+SDPL+PD+UP Lewica i Demokraci</i>
7	<i>Komitet Wyborczy Samoobrona Rzeczpospolitej Polskiej</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Jak już wspomniano (co dobitnie potwierdza również powyższa tabela), na poziomie rad gmin największym poparciem społecznym cieszyły się lokalne komitety wyborcze. Natomiast wraz ze wzrostem stopnia jednostki podziału terytorialnego (choć, w nieco mniejszym stopniu także już dla miast, szczególnie tych na prawach powiatu), udział „mniejszych” komitetów malał na rzecz tych o znaczeniu ponadwojewódzkim – czyli w większości partyjnych lub koalicyjnych komitetów wyborczych. Związane jest to z mniejszym stopniem identyfikacji mieszkańców miast z lokalną wspólnotą samorządową, a także ze zróżnicowaniem kompetencji organów poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Powoduje to osłabienie kontaktu wyborców z radnymi powiatu, czy tym bardziej województwa.

Analizując wyniki poszczególnych ponadwojewódzkich komitetów wyborczych w województwie mazowieckim, wyraźna jest dominująca pozycja KW PSL. W przypadku tego komitetu, na poziomie gmin zauważalna jest podobna tendencja, co w przypadku lokalnych komitetów wyborczych. Radni z list KW PSL dominują w gminach wiejskich, przeważają również w miejsko-wiejskich, natomiast stanowią niewielki odsetek radnych miast i burmistrzów. Inaczej jednak, niż w przypadku komitetów lokalnych, KW PSL uzyskał 1/5 mandatów do sejmiku województwa i 1/3 łącznej liczby mandatów do rad powiatowych. Pozostałe komitety wyborcze „dużych” partii politycznych uzyskały znaczące rezultaty w wyborach do sejmiku wojewódzkiego – 33% mandatów uzyskał KW PO a 27% KW PiS. Także komitety partyjne uzyskały znaczącą liczbę miejsc do rad miast (wszystkich), gdzie KW PiS zgromadziło 43%

łącznej liczby mandatów, KW PO – 26%, natomiast KW PSL 16% i KKW „Lewica i Demokraci” 10%.

W przypadku wyborów do rad powiatowych, dominujące miejsce pod względem łącznej liczby mandatów zajmuje KW PiS, które zgromadziło 39% z nich, nieco mniej (34%) ma wspomniany KW PSL, natomiast pozostałe ponadwojewódzkie KW osiągnęły dużo słabsze wyniki na tym polu – odpowiednio KW PO – 14% mandatów, KW Samoobrona RP - 6% i KW „Lewica i Demokraci” – 5 % mandatów.

Reasumując, na wszystkich szczeblach samorządu, „Lokalne Komitety Wyborcze” obsadziły 66% miejsc, natomiast pozostałe 34% należy do komitetów wyborczych o znaczeniu ponadwojewódzkim (tabeli 11).

W drugiej turze wyborów na wójtów, burmistrzów i prezydentów obsadzono 86 urzędów, z czego ogólnokrajowe komitety wyborcze zdobyły 30 %.

Po dwóch turach wyborów z puli głosów, które przypadły ogólnokrajowym komitetom wyborczym (2100), tylko 3 partyjne komitety wyborcze zdołały osiągnąć 2-cyfrowy wynik poparcia na wszystkich szczeblach samorządu - odpowiednio: KW PSL – 43%, KW PiS – 29% i KW PO – 13%. Wynik ten może świadczyć o pewnej polaryzacji głosów wyborców z województwa mazowieckiego.

Słowniczek skrótów:

KW – Komitet wyborczy

KKW – Koalicyjny komitet wyborczy

KWW – Komitet wyborczy wyborców

KW KPEiR – Komitet Wyborczy Krajowej Partii Emerytów i Rencistów

KKW „LiD” – Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD+SDPL+PD+UP „Lewica i Demokraci”

KW LPR – Komitet Wyborczy Liga Polskich Rodzin

KW PiS – Komitet Wyborczy Prawa i Sprawiedliwości

KW PO – Komitet Wyborczy Platformy Obywatelskiej RP

KW PSL – Komitet Wyborczy Polskiego Stronnictwa Ludowego

Spis map:

Mapa 1. Frekwencja w wyborach samorządowych 2006 wg województw	14
Mapa 2. Frekwencja wyborcza w powiatach województwa mazowieckiego	16
Mapa 3. Frekwencja w wyborach samorządowych 2006 r. w gminach mazowieckich	17
Mapa 4. Liczba kandydatów do rad powiatu i frekwencja w poszczególnych powiatach	18
Mapa 5. Liczba kandydatów do Rad Powiatów na 1000 wyborców	19
Mapa 6. Liczba kandydatów na 1 mandat do rad powiatów	20
Mapa 7. Liczba kandydatów do rad gmin wg powiatów na tle frekwencji wyborczej	21
Mapa 8. Liczba kandydatów do rad gmin na 1000 wyborców (według powiatów)	22
Mapa 9. Liczba kandydatów do rad gmin przypadających na 1 mandat (według powiatów) ..	23
Mapa 10. Poparcie dla poszczególnych komitetów wyborczych i podział mandatów do sejmiku województwa w okręgach	26
Mapa 11. Liczba uprawnionych do głosowania na jednego kandydata do rad powiatów	28
Mapa 12. Kandydaci wybrani do rad powiatu w powiatach województwa mazowieckiego	30
Mapa 13. Udział mandatów do rad gmin komitetu wyborczego PSL	34
Mapa 14. Udział mandatów do rad gmin komitetu wyborczego LPR	35
Mapa 15. Udział mandatów do rad gmin komitetu wyborczego PiS	36
Mapa 16. Udział mandatów do rad gmin komitetu wyborczego PO RP	37
Mapa 17. Udział mandatów do rad gmin komitetu wyborczego Lewica i Demokraci	38
Mapa 18. Udział mandatów do rad gmin komitetu wyborczego Samoobrona RP	39
Mapa 19. Udział mandatów do rad gmin lokalnych komitetów wyborczych	40
Mapa 20. Gminy, których poszczególne komitety wyborcze uzyskały bezwzględną większość w radzie	41
Mapa 21. Kandydaci wybrani do rad miast na prawach powiatu na Mazowszu	43
Mapa 22. Wyniki I tury wyborów na wójtów, burmistrzów i prezydentów	45
Mapa 23. Wyniki II tury wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów	47
Mapa 24. Łączne wyniki wyborów na wójtów, burmistrzów i prezydentów	48

Spis wykresów:

Wykres 1. Struktura mandatów przyznanych według komitetów wyborczych do sejmiku wojewódzkiego	24
Wykres 2. Wyniki wyborów 2006 r. do Sejmiku Województwa Mazowieckiego	25
Wykres 3. Poparcie dla kandydatów KW do rad powiatu w województwie mazowieckim ogółem	29
Wykres 4. Poparcie dla poszczególnych KW w wyborach do rad gmin	31
Wykres 5. Struktura mandatów w poszczególnych grupach gmin Mazowsza według komitetów wyborczych	32

Spis tabel:

Tabela 1. Rady gmin i powiatów – podstawowe informacje	11
Tabela 2. Urzędy wójtów, burmistrzów, prezydentów miast w województwie mazowieckim ...	11
Tabela 3. Komitety wyborcze zarejestrowane przez Komisarzy Wyborczych w województwie mazowieckim	12
Tabela 4. Komitety, które zarejestrowały listy do Sejmiku Województwa Mazowieckiego ...	13
Tabela 5. Frekwencja w wyborach w miastach na prawach powiatu	15
Tabela 6. Liczba kandydatów do sejmiku województwa i frekwencja wyborcza w okręgach .	24
Tabela 7. Kandydaci wybrani do Sejmiku Województwa Mazowieckiego	27
Tabela 8. Wybory do Rad Miast na Prawach Powiatu	42
Tabela 9. Kandydaci na wójtów/burmistrzów/prezydentów wybrani z największym poparciem w I turze wyborów	44
Tabela 10. Kandydaci wybrani reprezentujący lokalne komitety wyborcze	49
Tabela 11. Wyniki wyborów komitetów o zasięgu ponadwojewódzkim	50

ABSTRACT

Elections to a three-tier local self-government in Poland have been organised since the reform of public administration in 1998. In addition, since 2002, the voters have been entitled to directly elect the governing bodies of the municipalities – the mayors (*or wójt, burmistrz, prezydent* in Polish- depending on the type of municipality: village, town, city). The participation in this type of election is a sign of personal identification with one's local community and may be an important index of civic awareness in a democratic state.

The aim of the present dissertation is to analyse civic awareness of the Mazowieckie Voivodeship inhabitants in the most recent local self-government election, organised on October 12th 2006. The comparison of voter turnout with other regions of the country shows the highest in Poland rate of democratic involvement of the Mazowieckie Voivodeship's population. Over a half of the entitles have made their choice of a representative to local and regional self-government. The analysis of the election results on particular levels of administrative division enabled, in turn, to indicate a general tendency to vote for candidates from "grassroot movements" on the local level (especially in the rural municipalities). On the level of administrative district council and the regional parliament (or voivodeship *sejmik* – where no "local" representative was elected), the role of political parties is increasing. Among the latter, Polish Peasant Party (or *PSL*) enjoyed the highest respect of the voters, with Law and Justice (PiS) and Civic Platform also having significant results. Among the weaker performers (below 10% of the overall votes at all levels) were: the Left and Democrates (LiD), Self-Defense of the Republic of Poland (Samoobrona RP) and League of Polish Families (LPR).